

Brussel, 9.12.2022
COM(2022) 709 final

**VERSLAG VAN DE COMMISSIE AAN HET EUROPEES PARLEMENT, DE RAAD,
HET EUROPEES ECONOMISCH EN SOCIAAL COMITÉ EN HET COMITÉ VAN
DE REGIO'S**

over de culturele dimensie van duurzame ontwikkeling in EU-acties

Inhoudsopgave

1. Achtergrond	1
2. Een sterkere wisselwerking tussen cultuurbeleid en duurzame ontwikkeling	2
3. Cultuur en de SDG's in het beleid en de programma's van de EU.....	4
A. Cultuurbeleid.....	4
B. Regionaal beleid en stadsontwikkeling	10
C. Binnenlandse zaken en interne veiligheid	13
D. Werkgelegenheid, sociale zaken en inclusie	14
E. Justitie, consumentenrechten en gendergelijkheid	15
F. Het Nieuw Europees Bauhaus en de horizontale dimensie ervan voor door cultuur aangedreven duurzaamheid.....	16
G. Internationaal partnerschap en ontwikkelingsbeleid van de EU	18
H. Nabuurschaps- en uitbreidingsbeleid	19
I. Onderwijs- en jeugdbeleid.....	21
J. Interne markt en industriebeleid.....	22
K. Onderzoek en innovatie	23
L. Digitale economie en samenleving.....	26
M. Klimaatactie en milieubeleid.....	27
N. Landbouwbeleid.....	30
O. Defensie-industrie en ruimtevaartbeleid	30
P. Uniemechanisme voor civiele bescherming	32
4. Conclusies: de weg vooruit.....	33

1. ACHTERGROND

De duurzameontwikkelingsdoelstellingen (Sustainable Development Goals (SDG's)) hangen nauw samen met diverse beleidsterreinen. De Europese Commissie zal er alles aan doen om voor alle verschillende dimensies van duurzame ontwikkeling resultaten te boeken¹. Wat de rol van cultuur betreft, heeft de Commissie in de nieuwe Europese agenda voor cultuur² van 2018 de culturele dimensie van duurzame ontwikkeling benadrukt en zich ertoe verbonden deze te gebruiken om de uitvoering van de Agenda 2030 voor duurzame ontwikkeling van de VN³ te ondersteunen.

De Raad heeft in zijn Resolutie over de culturele dimensie van duurzame ontwikkeling⁴ van december 2019 bevestigd dat de lidstaten zich zullen blijven inzetten voor duurzaamheid en zijn toegewijd aan de

¹ Werkdocument van de diensten van de Commissie (2020) "Delivering on the UN's sustainable development goals — a comprehensive approach".

² [COM/2018/267 final](#)

³ <https://www.un.org/sustainabledevelopment/development-agenda/>

⁴ PB C 410 van 6 december 2019.

volledige en snelle uitvoering van de Agenda 2030 van de VN. Vervolgens werd het werkplan voor cultuur 2019-2022 van de Raad⁵ in mei 2020 gewijzigd om “cultuur als motor voor duurzame ontwikkeling” op te nemen als extra prioriteit. In het kader van deze prioriteit is in het werkplan voorzien in twee bijbehorende acties: i) de oprichting in 2021 van een Groep open-coördinatiemethode (OCM) van deskundigen van de lidstaten inzake de culturele dimensie van duurzame ontwikkeling, die in september 2022 zijn verslag heeft voorgelegd⁶; en ii) een verzoek aan de Commissie om een actieplan inzake de culturele dimensie van duurzame ontwikkeling voor te stellen.

Dit verslag is het antwoord van de Commissie op dit verzoek. In dit verslag wordt gepleit voor een **EU-beleidsaanpak van de culturele dimensie van duurzame ontwikkeling die voortborduurde op een sterker en consistentere verband tussen cultuurbeleid en de integratie van de SDG's in alle initiatieven, programma's en acties van de EU in verschillende sectoren.**

Ook wordt een overzicht gegeven van de beleidsmaatregelen en programma's van de EU die de wisselwerking tussen cultuur en duurzame ontwikkeling versterken en van de door de Commissie uitgevoerde of geplande acties om cultuur tot een motor of facilitator van de Agenda 2030 van de VN te maken. Dit verslag omvat ook strategische horizontale initiatieven, zoals de Horizon Europa-missie inzake klimaatneutrale en slimme steden⁷ of het Nieuw Europees Bauhaus⁸, die doordringen tot verschillende beleidsterreinen en programma's.

De roep om cultuur daadwerkelijk en ten volle te erkennen als cruciale sector die bijdraagt aan het bereiken van de SDG's en aan het duurzame herstel van Europa na de COVID-19-crisis wordt steeds luider. Het parallelle proces van de OCM-groep, dat wordt gekenmerkt door nauwe samenwerking met Unesco en andere internationale spelers⁹, heeft bevestigd dat er doeltreffender moet worden samengewerkt tussen nationale, EU- en VN-autoriteiten en -stelsels.

Het debat en de resultaten van Mondiacult 2022¹⁰ – de UNESCO-conferentie over cultuurbeleid en duurzame ontwikkeling die op 28-30 september 2022 in Mexico is georganiseerd – hebben inspiratie en onderbouwing geboden voor beslissingen over de toekomst van de SDG's en extra momentum gecreëerd om na te denken over een prominentere rol voor cultuur in de strategieën voor duurzame ontwikkeling. Dit verslag draagt bij tot dat bezinningsproces en bouwt voort op de ambities van de Verklaring voor cultuur van de conferentie.

2. EEN STERKERE WISSELWERKING TUSSEN CULTURBELEID EN DUURZAME ONTWIKKELING

De belangrijkste strategische EU-acties voor het verwezenlijken van de SDG's omvatten een intrinsieke culturele dimensie, hoewel niet specifiek naar cultuur wordt verwezen. Zo zijn een **sterk transformerend EU-beleid en belangrijke strategieën zoals de Europese Green Deal en de overkoepelende benadering om Europa klaar te stomen voor het digitale tijdperk, zoals weergegeven in het diagram**

⁵ [Conclusies van de Raad tot wijziging van het werkplan voor cultuur \(2019-2022\)](#)

⁶ OCM-verslag *Stormy times: Nature and humans – cultural courage for change* (Stormachtige tijden: de natuur en de mens – culturele moed voor verandering): <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/0380f31c-37c9-11ed-9c68-01aa75ed71a1/language-en>

⁷ https://research-and-innovation.ec.europa.eu/funding/funding-opportunities/funding-programmes-and-open-calls/horizon-europe/eu-missions-horizon-europe/climate-neutral-and-smart-cities_en

⁸ Het Nieuw Europees Bauhaus is een creatief, participatief en transdisciplinair initiatief dat de [Europese Green Deal](#) koppelt aan onze leefomgevingen en ervaringen: https://new-european-bauhaus.europa.eu/index_en

⁹ 2021 werd uitgeroepen tot Internationaal Jaar van de Creatieve Economie voor Duurzame Ontwikkeling.

¹⁰ <https://www.unesco.org/en/mondiaicult2022>

hieronder, bijvoorbeeld afhankelijk van een sterke bijdrage van de culturele en creatieve sector en van hun diversiteit op lokaal, regionaal en nationaal niveau. Het voorliggende verslag moet dit tastbaar maken.

Bovendien **moeten cultuur en cultuurbeleid systematischer worden gebruikt om belangrijke hedendaagse kwesties met betrekking tot klimaatverandering** en de doelstellingen van de Europese Green Deal aan te pakken, zoals benadrukt in de aanbevelingen van zowel de OCM-groep inzake de culturele dimensie van duurzame ontwikkeling als de OCM-groep inzake de veerkracht van cultureel erfgoed ten opzichte van klimaatverandering¹¹. Met de doelstelling voor klimaatneutraliteit van de Horizon Europa-missie voor klimaatneutrale en slimme steden worden bijvoorbeeld betrokkenheid van burgers, inclusie en sociale innovatie aangemoedigd.

De voorbereidende besprekingen in de aanloop naar Mondiacult, rond vijf thematische gebieden¹², hebben tevens de weg geëffend voor een beter inzicht in **de intrinsieke en horizontale culturele dimensie van duurzame ontwikkeling en de behoefte aan een toekomstgerichte strategische benadering van cultuur en duurzame ontwikkeling**. In de slotverklaring van Mondiacult is die verbintenis herhaald. In deze verklaring wordt opgeroepen tot verdere maatregelen om de openbare beleidskaders te versterken door cultuur prominenter te verankeren in de strategieën voor duurzame ontwikkeling op mondiaal niveau en in alle SDG-dimensies inzake **sociale, economische en ecologische ontwikkeling**. De OCM-groep inzake de culturele dimensie van duurzame ontwikkeling heeft in dezelfde geest naar deze drie dimensies gekeken en is een groot pleitbezorger van het overkoepelende thema: **de band tussen mens en natuur herstellen en tegelijkertijd gebruikmaken van de onderbenutte kracht van cultuur**¹³.

¹¹ OCM-verslag *Strengthening cultural heritage resilience for climate change* (Cultureel erfgoed klimaatveerkrachtiger maken): <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/4bfcf605-2741-11ed-8fa0-01aa75ed71a1/language-en>

¹² Investeren in cultuur en creativiteit om werkgelegenheid te creëren en sociaaleconomische ontwikkeling teweeg te brengen; culturele diversiteit in digitale omgevingen bevorderen en de status van kunstenaars verbeteren; de diversiteit van cultureel erfgoed beschermen en bevorderen; voor sociale inclusie, een dialoog en vrede; synergieën tussen cultuur en onderwijs versterken met het oog op mensgerichte ontwikkeling en duurzaamheid; regionale en mondiale partnerschappen voor cultuur en duurzame ontwikkeling.

¹³ Volgens Eurostat bedraagt de geregistreerde waarde van de in- en uitvoer van cultuurgoederen ongeveer 1 % van de totale waarde van de in- en uitvoer in totale goederen naar landen buiten de EU. In absolute cijfers was de uitvoer van culturele goederen naar landen buiten de EU in 2020 goed voor 17,5 miljard EUR en bedroeg de invoer van dergelijke goederen naar de EU 16 miljard EUR. De EU-statistieken over inkomens en levensomstandigheden (EU-SILC) bevatten gegevens over sociale en culturele participatie die in de tweede helft van 2023 beschikbaar zullen zijn. Eurostat heeft op een specifiek deel van zijn website (Overview – Culture) statistieken over de culturele sector verzameld.

Overzicht van de aanpak van de Commissie bij de uitvoering van de SDG's¹⁴

3. CULTUUR EN DE SDG'S IN HET BELEID EN DE PROGRAMMA'S VAN DE EU

De culturele dimensie van duurzame ontwikkeling wordt bevorderd in het kader van een reeks beleidsmaatregelen en programma's van de EU (A t/m O). In dit deel worden voor elke beleidsmaatregel van de EU het relevante beleidskader, de belangrijkste prioriteiten en de strategische acties of initiatieven beschreven. Het doel is om maatschappelijke veranderingen te ondersteunen en de gevolgen van de groene en de digitale transitie te verzachten.

A. Cultuurbeleid

Beleidskader en belangrijkste prioriteiten

De EU-acties op het gebied van cultuur dragen rechtstreeks bij aan alle dimensies van de SDG's, overeenkomstig de strategische richtsnoeren van de belangrijkste kaderdocumenten:

- de **nieuwe Europese agenda voor cultuur**;
- het **Europees actiekader voor cultureel erfgoed**¹⁵;
- de meerjarige **werkplannen voor cultuur** of, voor het extern optreden, de gezamenlijke mededeling "*Naar een EU-strategie voor internationale culturele betrekkingen*"¹⁶ van 2016 en de *conclusies van de Raad over een strategische aanpak van de EU voor internationale culturele betrekkingen en een actiekader*¹⁷ van 2019.

De beleidsmaatregelen en samenwerking van de EU op dit gebied beogen de kracht van cultuur en culturele diversiteit te benutten voor sociale cohesie en welzijn, door:

¹⁴ Werkdocument van de diensten van de Commissie (2020) "Delivering on the UN's sustainable development goals — a comprehensive approach".

¹⁵ Europees actiekader voor cultureel erfgoed: <https://op.europa.eu/nl/publication-detail/-/publication/5a9c3144-80f1-11e9-9f05-01aa75ed71a1>

¹⁶ JOIN/2016/029 final: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/?uri=JOIN%3A2016%3A29%3AFIN>

¹⁷ PB 2019/C 192/04.

- culturele participatie, de mobiliteit van kunstenaars en de bescherming van cultureel erfgoed te bevorderen;
- banen en groei in de culturele en creatieve sectoren een impuls te geven door middel van kunst en cultuur in onderwijs en het bevorderen van vaardigheden en innovatie in cultuur;
- internationale culturele betrekkingen te versterken door middel van cultuur om duurzame ontwikkeling en vrede te bevorderen.

De noodzaak om de intrinsieke waarde van cultuur en artistieke expressie te behouden en te bevorderen wordt ook benadrukt in de EU-documenten met richtsnoeren voor het cultuurbeleid. Het strategisch kader voor EU-samenwerking en -beleidsvorming inzake cultuur kan echter verder worden versterkt (zoals is opgemerkt in het verslag van de Commissie over het werkplan voor cultuur 2019-2022¹⁸) en de culturele dimensie van duurzame ontwikkeling kan worden benadrukt.

Wat de financiering betreft, is het **programma Creatief Europa**¹⁹ 2021-2027 het enige EU-programma dat in alle drie de programmaonderdelen gericht is op de culturele en creatieve sectoren en dat de verbintenis van de EU aan de SDG's van de VN ondersteunt, met name hun culturele dimensie. Creatief Europa investeert in maatregelen die de culturele diversiteit versterken en tegemoetkomen aan de behoeften van de culturele en creatieve sectoren. Zowel **vergroening als inclusiviteit zijn horizontale prioriteiten van het gehele programma**, en momenteel wordt nagedacht over de verdere vergroening van het programma Creatief Europa. Creatief Europa zorgt ervoor dat de Green Deal tastbaar wordt door culturele projecten te belonen die op strategische wijze en in de culturele en creatieve sectoren werken met duurzaamheid en milieuaspecten.

Het *onderdeel cultuur* van het programma omvat initiatieven van de culturele en creatieve sectoren, zoals initiatieven ter bevordering van grensoverschrijdende samenwerking, platforms, netwerken en literaire vertalingen. Hierin zijn mechanismen opgenomen om te waarborgen dat de culturele en creatieve sectoren zorgen voor diversiteit, inclusie en gelijkheid voor iedereen en bijdragen aan klimaatactie. In de oproepen in het kader van het programma 2021-2027 die Europese netwerken en samenwerkingsprojecten ondersteunen, is de **bijdrage van de projecten aan de duurzaamheidsagenda** opgenomen als specifieke prioriteit. Het vorige programma (2014-2020) heeft de weg vrijgemaakt voor het bevorderen van lokale en duurzame praktijken in het kader van het *onderdeel cultuur*²⁰. Dat programma heeft een groot aantal projecten inzake gendergelijkheid, duurzaamheid en digitalisering²¹ ondersteund, die hebben geholpen om de milieueffecten van de activiteiten van de sectoren te beperken, een duurzame stedelijke en plattelandsomgeving te bevorderen, nieuwe visies voor de toekomst te ontwikkelen en het bewustzijn te vergroten. Met de projecten worden mondiale vraagstukken op lokaal of regionaal niveau geadresseerd, waaronder: gezondheid en welzijn²², gendergelijkheid²³, (voedsel)productie- en consumptiemodellen²⁴,

¹⁸ [COM/2022/317 final](#)

¹⁹ [Creatief Europa](#)

²⁰ Er zijn veel goede voorbeelden van op duurzaamheid gerichte acties die in het kader van Creatief Europa worden gefinancierd. Zo heeft het netwerk Culture Action Europe het programma “Culture in Sustainable Cities. Learning with Culture 21 Actions” (Cultuur in duurzame steden. Leren met Cultuur 21-acties) ontwikkeld in samenspraak met de internationale organisatie United Cities and Local Governments. Dit programma wil steden de kans bieden om deel te nemen aan een leerproces, zodat zij cultuurbeleid dat een bijdrage levert aan lokale duurzame ontwikkeling kunnen ontwerpen, uitvoeren en evalueren.

²¹ Zie voor meer informatie de brochure die te vinden is op: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/aebc62b7-8fa5-11ec-8c40-01aa75ed71a1/language-en>

²² Het project “Birth cultures” had bijvoorbeeld tot doel om traditionele kennis en praktijken op het gebied van geboorte en moederschap te behouden en over te dragen als onderdeel van het Europese immaterieel cultureel erfgoed. Het liet zien hoe cultuur een hefboomeffect kan hebben op de betrokkenheid van burgers bij volksgezondheidskwesties.

waterverontreiniging²⁵, duurzame huisvesting²⁶ en het verkleinen van de ongelijkheden tussen stedelijke en plattelandsgebieden²⁷.

Aan het *onderdeel cultuur* van het huidige programma is een nieuwe sectorale aanpak toegevoegd om **de duurzaamheid van specifieke sectoren te versterken** (cultureel erfgoed, architectuur, muziek, de boekensector, design, mode en cultureel toerisme) en hen te helpen onder andere groener, veerkrachtiger en inclusiever te worden. Dit onderdeel ondersteunt ook het initiatief **Culturele Hoofdsteden van Europa**, dat erop gericht is de diversiteit van culturen in Europa te bevorderen, de raakpunten tussen die culturen te benadrukken en de manier waarop cultuur bijdraagt tot de ontwikkeling van steden op de lange termijn te stimuleren. Steden met deze titel integreren hun project in hun algemene strategie en nemen steeds meer duurzaamheidsaspecten op in hun inspanningen, zoals het bevorderen van groenere culturele praktijken.

Wat de externe betrekkingen betreft, ondersteunt het **Platform voor culturele betrekkingen** de samenwerking tussen Europese en mondiale culturele en creatieve sectoren door de capaciteit van EU-delegaties over de hele wereld te vergroten (SDG 17: Partnerschappen om de doelstellingen te bereiken) teneinde samen met culturele actoren belangrijke uitdagingen aan te gaan met behulp van cultuur (SDG 8: Waardig werk en economische groei en SDG 11: Duurzame steden en gemeenschappen). Het platform organiseert ook een jaarlijks programma voor culturele betrekkingen wereldwijd dat veertig jonge culturele leiders en professionals van over de hele wereld bijeenbrengt (SDG 10: Ongelijkheid verminderen en SDG 5: Gendergelijkheid).

Op het gebied van **media en audiovisuele media** heeft het programma Creatief Europa 2021-2027 twee horizontale prioriteiten ingevoerd: vergroening van de audiovisuele industrie en diversiteit en inclusie voor de audiovisuele sector. Vergroening en diversiteit zijn opgenomen in de oproep tot het indienen van voorstellen voor alle regelingen van het *onderdeel media* van Creatief Europa. Aanvragers moeten een strategie voor hun vergroeningspraktijken en een strategie voor de bevordering van diversiteit en inclusie in hun activiteiten opnemen. Die strategieën worden geëvalueerd als onderdeel van de gunningscriteria. De indieners van projecten die in het kader van de werkprogramma's van 2021 en 2022 zijn geselecteerd, hebben aangegeven hoe zij als audiovisuele bedrijven en organisaties met deze beleidsprioriteiten omgaan. "TheGreenShot", de eerste digitale oplossing met een interface in real-time, die filmcommissies in staat stelt om contact te leggen met lopende filmproducties in hun regio of stad, en het groene handvest

²³ Veel gefinancierde projecten, zoals "Keychange", werken aan een herstructurering van de culturele sectoren om volledige gendergelijkheid, gelijke lonen, gelijke arbeidsomstandigheden en zichtbaarheid voor vrouwelijke vakmensen in de sector te verwezenlijken.

²⁴ In projecten als "Creative food Cycles", "La Table et le territoire" en "The Mediterranean garden" zijn nieuwe modellen voor voedselproductie, -distributie en -consumptie onderzocht en prototypes ontwikkeld om alternatieven voor de reguliere voedselproductieketen te verkennen. Op die manier hebben zij bijgedragen aan de bewustmaking van biodiversiteitsverlies.

²⁵ Het project "Universal Sea – Pure or plastic" was opgezet om de mogelijkheden om kunst te combineren met ondernemerschap bloot te leggen en tegelijkertijd creatieve oplossingen voor de plasticpest in zeeën en oceanen te bevorderen.

²⁶ Het netwerk van de Architects' Council of Europe streeft naar betaalbare en hoogwaardige huisvesting op Europees niveau. Dankzij zijn lobbycapaciteit, geografische spreiding en uitgebreide beleidswerkzaamheden draagt het netwerk bij aan het algemeen belang en de levenskwaliteit van mensen door mensen en de natuur centraal te stellen in de woningbouw en de stedelijke ontwikkeling in Europa en op nationaal niveau.

²⁷ "Smoties – Creative works with small and remote places" past ontwerpdenkwijzen toe om afgelegen Europese plaatsen om te vormen tot leefbaardere omgevingen door lokale bewoners te betrekken bij de ontwikkeling van culturele en creatieve activiteiten. "Cultures for resilience" versterkt het optreden van een reeks actoren (burgers, overheden, lokale verenigingen) die zich bezighouden met kwesties met betrekking tot ecologische en stedelijke veerkracht.

voor festivals, dat is ondersteund in het kader van de oproep van het netwerk voor festivals in 2022 en waarvoor de aanzet werd gegeven door het festivalnetwerk Moving Images Open Border, zijn geselecteerde projecten die het vermelden waard zijn. Het handvest is een instrument om de CO₂-voetafdruk van festivals te berekenen om enerzijds bewustzijn te creëren en anderzijds tot gemeenschappelijke doelstellingen voor duurzaamheid te komen.

Via het *sectoroverschrijdende onderdeel van het programma* wordt transnationale beleidssamenwerking ondersteund en een bijdrage geleverd aan de uitvoering van het **Nieuw Europees Bauhaus-initiatief** om de groene dimensie van het programma te versterken.

Een nieuw proefproject van het Europees Parlement voor een **Europese erfgoedhub** zal ook bijdragen tot de groene transitie en de strijd tegen klimaatverandering en de aantasting van het milieu²⁸.

Strategische acties of belangrijke voorbeelden

- Door de Commissie geleide werkzaamheden rond de status en **arbeidsomstandigheden van kunstenaars en vakmensen in de culturele en creatieve sectoren** (EU-studie, dialoog en verslag van Voices of Culture, toekomstig verslag en aanbevelingen van de OCM-groep van deskundigen uit de lidstaten in 2023) die betrekking hebben op belangrijkste kwesties als de status van kunstenaars, billijkheid en overheidssteun, het regelgevingskader en sociale zekerheid, of thema's als de ontwikkeling van vaardigheden en de vrijheid van artistieke expressie.
- Maatregelen op het gebied van **klimaatverandering en cultureel erfgoed**. De Commissie heeft de werkzaamheden van een groep van deskundigen uit de lidstaten inzake [de versterking van de veerkracht van cultureel erfgoed ten opzichte van klimaatverandering](#) georganiseerd. Het verslag van de groep is in september 2022 gepubliceerd. In dat verslag worden, met het oog op de klimaatverandering, goede praktijken en innovatieve maatregelen voor de bescherming van zowel materieel als immaterieel cultureel erfgoed in kaart gebracht. Dit omvat aanbevelingen over de bijdrage die cultureel erfgoed overeenkomstig de doelstellingen van de Europese Green Deal kan leveren aan de beperking en bestrijding van klimaatverandering. De Commissie heeft ook opdracht gegeven voor een **studie naar de vergroening van het programma Creatief Europa**. De bedoeling is om na te gaan hoe ecologische, duurzame en evenredige maatregelen in het programma kunnen worden opgenomen om de bijdrage aan klimaatactie en de mainstreaming van biodiversiteit te stimuleren.
- Maatregelen om de **gevolgen van de digitale transformatie voor de culturele en artistieke diversiteit** te beheren, dat wil zeggen bedrijfsmodellen, relaties met het publiek en de verschuiving in de wijze van conceptie, productie en consumptie. Aan het einde van 2021 begon de Commissie samen te werken met deskundigen om de mogelijkheid van vrijwillige richtsnoeren voor het verzamelen en beheren van gegevens inzake **digitaal publiek** te verkennen, met bijzondere aandacht voor de podiumkunsten en cultureel erfgoed. Het verslag “(Re)-Engaging digital audiences – Improving Audience Data” ((Her)vinden van digitaal publiek – Verbeteren van data over doelgroepen) van juni 2022²⁹ geeft een overzicht van de lessen die zijn getrokken uit COVID-19-gerelateerde praktijken. In het kader van de deskundigengroep cultureel erfgoed³⁰ is bovendien ook gesproken over **digitalisering en cultureel erfgoed**, met bijzondere aandacht voor digitaal leren uit COVID-19.

²⁸ De oproep tot het indienen van voorstellen die is gepubliceerd in het kader van het proefproject omvat de volgende prioriteit: bijdragen aan de groene transitie en de strijd tegen klimaatverandering en de aantasting van het milieu: <https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/opportunities/portal/screen/opportunities/topic-details/pppa-cult-2022-euheritagehub;callCode=null;freeTextSearchKeyword=;matchWholeText=true;typeCodes=1>

²⁹ <https://voicesofculture.eu/2022/06/02/brainstorming-report-re-engaging-digital-audiences-challenges-and-opportunities/>

³⁰ [Deskundigengroep cultureel erfgoed | Cultuur en creativiteit \(europa.eu\)](#)

Daarbij werd ingegaan op ervaringen op het gebied van capaciteitsopbouw om tentoonstellingen, onderwijsprogramma's en kunstvoorwerpen online te plaatsen en op het probleem dat publiek gaat lijden aan cultuurmoedigheid online.

- Het initiatief **Music Moves Europe** (MME) van de Commissie is nog een voorbeeld dat de sociale en economische dimensie van duurzame ontwikkeling ondersteunt. MME is gericht op het versterken van de grootste troeven van de muzieksector: creativiteit, diversiteit en concurrentievermogen. De specifieke doelstellingen ervan zijn om creativiteit en innovatie aan te wakkeren, de diversiteit van Europese muziek te beschermen en uit te breiden, de sector te helpen bij het zich aanpassen aan de digitalisering en het vergroten van de duurzaamheid, met name na de COVID-19-crisis. De Commissie heeft in het kader van MME gewerkt aan een geïntegreerde aanpak die gerichte EU-financiering (uit hoofde van Creatief Europa en anderszins), beleidsondersteuning, wetgeving en dialoog over de behoeften en uitdagingen van de Europese muzieksector omvat. Diverse recente oproepen waren gericht op acties met op het gebied van duurzaamheid. Met ingang van 2023 zal MME een duurzame muziekdistributie bevorderen.
- Andere sectorspecifieke voorbeelden zijn het project **Sustainable Theatres Alliance for Green Environmental Shift** (Stages – Sustainable Theatre Alliance) en het **European Theatre Convention Network**, die een structurerend effect beogen te hebben op de sector en de waardeketen ervan zullen vergroenen.
- Een **op maat gesneden regeling voor kunstenaars en vakmensen om hun grensoverschrijdende mobiliteit gemakkelijker te maken – Culture Moves Europe**³¹. Met deze regeling worden mobiliteitssubsidies toegekend aan individuele projecten die gericht zijn op internationale samenwerking, professionele ontwikkeling, coproductie en cocreatie, waarbij kunstenaars en makers worden aangemoedigd om de milieueffecten van hun mobiliteit in ogenschouw te nemen en om voor duurzamere vervoermiddelen te kiezen. Artist-in-residenceprogramma's die binnen de regeling vallen kunnen projecten opzetten overeenkomstig de waarden van het Nieuw Europees Bauhaus.
- Het instrument **Perform Europe**, dat in 2021 in het leven is geroepen om innovatieve, inclusieve en duurzame distributie en tourneemodellen in de sector van de podiumkunsten te ondersteunen.
- **Gendergelijkheid** in cultuur³²; de Commissie heeft een studie over genderkloven in de culturele en creatieve sectoren gefinancierd, die in september 2020 is gepubliceerd³³. Een OCM-werkgroep van de lidstaten inzake gendergelijkheid in de culturele en creatieve sectoren heeft in juni 2021 zijn eindverslag uitgebracht, met diverse aanbevelingen aan beleidsmakers, cultuur- en onderwijsinstellingen³⁴. Vertegenwoordigers van de culturele en creatieve sectoren kwamen in het kader van de gestructureerde dialoog “Voices of Culture” samen om het genderevenwicht in de culturele en creatieve sectoren te bespreken, waarvan het verslag in februari 2020 is gepubliceerd³⁵.

³¹ <https://culture.ec.europa.eu/nl/creative-europe/creative-europe-culture-strand/culture-moves-europe-mobility-for-artists-and-professionals#:~:text=Culture%20Moves%20Europe%20is%20a%20scheme%20that%20supports,It%20is%20part%20of%20Creative%20Europe%E2%80%99s%20Culture%20strand>

³² De Commissie ondersteunt gendergelijkheid in cultuur via Creatief Europa (voorbeelden zijn het project “Keychange” en het mentorprogramma “MEWEM”). Daarnaast is het in het nieuwe programma Creatief Europa 2021-2027 verplicht gesteld dat bij gefinancierde projecten op adequate wijze rekening wordt gehouden met inclusiviteit en non-discriminatie, met bijzondere aandacht voor gendergelijkheid.

³³ <https://op.europa.eu/nl/publication-detail/-/publication/92d621d1-bb99-11ec-b6f4-01aa75ed71a1/language-en/format-PDF/source-266388294>

³⁴ <https://op.europa.eu/nl/publication-detail/-/publication/36e9028b-c73b-11eb-a925-01aa75ed71a1/language-en>

³⁵ <https://voicesofculture.eu/2019/05/14/gender-balance-in-the-cultural-and-creative-sectors/>

Daarnaast zijn in december 2020 conclusies van het voorzitterschap inzake gendergelijkheid op het gebied van cultuur³⁶ goedgekeurd.

- Acties op het gebied van **cultuur en welzijn**, een belangrijk opkomend vraagstuk, met name na de COVID-19-crisis. De Commissie is bezig met de uitvoering van een voorbereidende actie van het Europees Parlement getiteld “Bottom-upbeleidsontwikkeling voor cultuur en welzijn in de EU”. Het project, dat gedurende een periode van 1,5 jaar wordt uitgevoerd door een consortium van Europese partners, is erop gericht om het onderzoek naar dit onderwerp te actualiseren, de meest relevante bestaande praktijken in kaart te brengen en de capaciteit van lokale spelers op te bouwen teneinde cultuur daadwerkelijk te kunnen benutten om het welzijn en de gezondheid te verbeteren, met bijzondere aandacht voor geestelijke gezondheid. Recentelijk is ook een studie over cultureel erfgoed als bron van maatschappelijk welzijn in Europese regio’s uitgevoerd door ESPON³⁷. Het is de bedoeling om een pan-Europese methodologie en een territoriale analyse van de effecten van cultureel erfgoed op de maatschappij te ontwikkelen, waarbij rekening wordt gehouden met aspecten als welzijn en sociale inclusie. **Cultureel erfgoed als belangrijke troef om crises te voorkomen en te werken aan vrede** (SDG 16: Vrede, veiligheid en sterke publieke diensten). De opzettelijke vernieling van cultureel erfgoed wordt algemeen erkend als een mogelijke indicator of voorbode van massaal geweld in de toekomst, aangezien dit wordt gedaan om de geschiedenis en artefacten die centraal staan in de cultuur en belangrijk zijn voor de identiteit van een volk te elimineren. Wanneer dat systematisch en op grote schaal gebeurt, wordt de opzettelijke vernieling van cultureel erfgoed in het Statuut van Rome van het Internationaal Strafhof ook omschreven als oorlogsmisdrijf. De vernieling van cultureel erfgoed heeft een belangrijke rol gespeeld in de aanhoudende conflicten in Syrië, Irak en Mali. Voorbeelden daarvan zijn de aanvallen op de heiligdommen en mausolea van Timboektoe in 2012 door islamistische groeperingen die actief zijn in de noordelijke regio’s van Mali. De conclusies van de Raad over de **aanpak van de EU inzake cultureel erfgoed in conflicten en crises en het daartoe ontwikkelde speciale concept** bieden een duidelijk politiek en operationeel kader voor een coherenter en zichtbaardere EU-benadering van cultureel erfgoed voor vrede (SDG 16, SDG 8: Waardig werk en economische groei, SDG 11: Duurzame steden en gemeenschappen). Concreet betekent dit dat de EU zich verbindt aan een conflictbewuste, inclusieve, gelijke en niet-discriminerende aanpak. Wat de huidige situatie in Oekraïne betreft, steunt de Commissie de instandhouding van het Oekraïense culturele erfgoed door middel van noodbeschermingsmiddelen en ondersteuning van de digitale documentatie van het Oekraïense culturele erfgoed. De Commissie ondersteunt ook Oekraïense kunstenaars en vakmensen in de culturele sector. In september 2022 heeft de Commissie in het kader van Creatief Europa bijvoorbeeld opgeroepen om ondersteuning te bieden aan kunstenaars die buiten hun land verblijven en aan culturele organisaties in Oekraïne, en om voorbereidingen te treffen voor het naoorlogse herstel van de Oekraïense culturele sector op middellange termijn.
- In het kader van de voorbereidende actie **Europese Cultuurruimten** (2019-2023), die wordt uitgevoerd door de nationale culturele instellingen van de EU (EUNIC), worden innovatieve samenwerkingsmodellen in internationale culturele betrekkingen getest (SDG 17: Partnerschappen voor de doelstellingen, SDG 10: Ongelijkheid verminderen) door gelijke partnerschappen op te zetten tussen Europese (EUNIC-leden en EU-delegaties) en lokale partners in landen buiten de EU met betrekking tot transversale prioritaire onderwerpen. In deze projecten worden culturele betrekkingen gekoppeld aan duurzame ontwikkeling, bijvoorbeeld door te pleiten voor klimaatactie in Brazilië en Mongolië (SDG 13: Klimaatactie), lokale culturele sectoren die herstellen van de gevolgen van de pandemie in Tanzania en Kameroen te ondersteunen (SDG 8: Waardig werk en economische groei), de toegang tot cultuur te verbeteren voor gemeenschappen van mensen met een handicap in China en

³⁶ <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-13097-2020-INIT/en/pdf>

³⁷ <https://www.espon.eu/HERIWELL>

Uruguay (SDG 10: Ongelijkheid verminderen) en te innoveren op het gebied van digitale transformatie in Mexico.

Op stapel staande initiatieven:

- mogelijk **initiatief** van de Commissie **betreffende het strategisch kader voor cultuur van de EU** (naar aanleiding van het verzoek van de Raad in het EU-werkplan voor cultuur 2023-2026³⁸);
- **EU-studie over de vergroening van het programma Creatief Europa** die in 2023 zal worden gepubliceerd;
- **jaarverslag over de voortgang bij de uitvoering van het concept inzake cultureel erfgoed in conflicten en crises**: een component voor vrede en veiligheid in het externe optreden van de Europese Unie en de specifieke conclusies van de Raad;
- de EU als eregast op de **internationale boekenbeurs van Guadalajara van 25 november tot en met 3 december 2023**, waar cultuur en duurzame ontwikkeling als één thematisch zwaartepunt aan bod komen;
- opleiding voor de ontwikkeling van vaardigheden voor vakmensen op audiovisueel gebied om groene producties te beoordelen en op poten te zetten. Vergroening is ook een pijler van het Europa Cinemas Network, dat innovatieve projecten tussen mininetwerken van bioscopen ondersteunt teneinde duurzaamheid in de bioscoopsector te bevorderen.

B. Regionaal beleid en stadsontwikkeling

Beleidskader en belangrijkste prioriteiten

Het cohesiebeleid van de EU heeft van oudsher oog voor **culturele investeringen als cruciale aanjagers van territoriale ontwikkeling en sociale cohesie**, met name via het Europees Fonds voor regionale ontwikkeling (EFRO). Het rijke culturele erfgoed van Europa versterkt de Europese identiteit en bevordert gemeenschappelijke Europese waarden, actief burgerschap, inclusie en interculturele dialoog. De culturele en creatieve sectoren en industrieën vormen een essentiële factor voor het regionale economische concurrentievermogen en de aantrekkelijkheid van regio's, terwijl cultureel erfgoed een cruciaal element is van het imago en de identiteit van steden en regio's en vaak centraal staat in het stedelijke toerisme.

Het cohesiebeleid van de EU stelt de lidstaten en regionale en lokale overheden in staat om cultuur te gebruiken als hefboom voor de territoriale economische en sociale ontwikkeling, inclusie en innovatie, waarbij gemeenschappen en gebieden endogene binnenlandse culturele activa kunnen benutten om groei te bevorderen en tegelijkertijd ongelijkheden te verminderen. De EFRO-steun voor cultuur en cultureel erfgoed is gebaseerd op het idee van plaatsgebonden en geïntegreerde benaderingen ter ondersteuning van territoriale en stedelijke ontwikkeling, sociale inclusie en de bevordering van de participatie van het brede publiek.

³⁸ Resolutie van de Raad over het werkplan voor cultuur 2023-2026, 29 november 2022; [st15381-en22.pdf \(europa.eu\)](#)

Voor de periode 2021-2027 zal het cohesiebeleid **gericht zijn op duurzaamheid en de digitale verbetering van ervaringen met cultureel erfgoed. Dit omvat de transformatie en toekomstige veerkracht van de culturele en creatieve sectoren**, alsook de bevordering van cultureel erfgoed volgens de hoogste normen teneinde sociale inclusiviteit, duurzaamheid en burgerparticipatie te integreren via cultuur. De culturele en creatieve sectoren en industrieën kunnen baat hebben bij investeringen in het kader van alle vijf de doelstellingen van het cohesiebeleid – onder meer via de nieuwe specifieke doelstelling van het EFRO³⁹ ter versterking van de rol van cultuur bij het aanpakken van sociaaleconomische uitdagingen of als onderdeel van geïntegreerde territoriale strategieën bij beleidsdoelstelling 5 “Een Europa dat dichterbij de burger staat” – in programma’s uit hoofde van de doelstellingen van de pijlers “Investeren in groei en werkgelegenheid” en “Europese territoriale samenwerking (Interreg)”. Daarnaast kan cultuur worden ondersteund in het kader van de specifieke doelstelling van Interreg, met name “een beter op samenwerking gebaseerd bestuur”. **Grensoverschrijdende samenwerking rond cultureel en natuurlijk erfgoed is vaak nuttig, aangezien veel natuurlijke erfgoedlocaties van nature grensoverschrijdend zijn.** Grensoverschrijdende samenwerking maakt een geïntegreerde, duurzame benadering van bijvoorbeeld pelgrimsroutes, duurzame paden door natuurlijk erfgoed en nog veel meer mogelijk.

Strategische acties en belangrijke voorbeelden

Binnen dit kader omvat het **financieringsbereik van de steun binnen het cohesiebeleid voor de culturele dimensie van duurzame ontwikkeling de volgende acties:**

- Maatregelen gericht op de culturele sector om de rol van cultuur en duurzaam toerisme in economische ontwikkeling, sociale inclusie en sociale innovatie te versterken, rekening houdend met het feit dat de digitale en de groene transformatie, veerkracht en ecologische, sociale en financiële langetermijnduurzaamheid van de sectoren cultuur en toerisme noodzakelijk zijn.
- Maatregelen inzake innovatie en de acceptatie van nieuwe technologieën voor cultuur; ondersteuning voor de groei en het concurrentievermogen van kmo’s in de culturele sector; het ontwikkelen, testen en uitproberen van nieuwe digitale diensten, producten en oplossingen (bv. voor de digitalisering van cultureel erfgoed) of de ontwikkeling van vaardigheden voor slimme specialisatie (wanneer cultuur als sector wordt geselecteerd in het kader van de strategie voor slimme specialisatie van de regio of de lidstaat).
- Maatregelen om energie-efficiëntie, hernieuwbare energie, afvalbeheer, de circulaire economie, groene infrastructuur en aanpassing aan de klimaatverandering te ondersteunen teneinde de milieu- en klimaatvoetafdruk van de culturele en creatieve industrieën en culturele locaties te verkleinen overeenkomstig de relevante strategische kaders.
- Steun aan infrastructuur voor duurzaam vervoer die bijdraagt aan duurzaam toerisme en toegang tot cultuur in het kader van relevante vervoersplannen.
- Maatregelen om cultuur te bevorderen door middel van strategieën voor territoriale en stedelijke ontwikkeling die onder de verantwoordelijkheid van lagere overheden vallen en waarbij lokale belanghebbenden en gemeenschappen betrokken zijn. Bij steden en functionele stedelijke gebieden wordt 8 % van de financiering voorbehouden voor duurzame stedelijke ontwikkeling, waarbij cultuur een belangrijke motor kan zijn.

³⁹ In de periode 2021-2027 is voor het eerst een specifieke doelstelling van het EFRO in het cohesiebeleid opgenomen die de rol van cultuur en duurzaam toerisme in economische ontwikkeling, sociale inclusie en sociale innovatie beoogt te versterken in het kader van beleidsdoelstelling 4 “Een socialer en inclusiever Europa”, waarin een brede waaier van steun wordt geboden zonder de financieringsmogelijkheden uit hoofde van andere doelstellingen van het cohesiebeleid van de EU uit het oog te verliezen.

- De selectie van twintig projectvoorstellen die kunnen rekenen op ondersteuning en de terbeschikkingstelling van vakkennis om inspirerende plaatsgebonden transformatieve projecten in het kader van het Nieuw Europees Bauhaus uit te denken. De geselecteerde projecten bestrijken diverse thema's, zoals: vernieuwing van gebouwen/openbare ruimten met oog voor circulariteit, instandhouding en transformatie van cultureel erfgoed, betaalbare huisvestingsoplossingen en geïntegreerde vernieuwing van stedelijke en landelijke omgevingen⁴⁰.
- Zes innovatieve acties op het gebied van cultuur en cultureel erfgoed die zijn geselecteerd in het kader van de vijfde oproep voor stedelijke innovatieve acties⁴¹.
- De eerste oproep in het kader van het Stedelijk Europa-initiatief – stedelijke innovatieve acties met een focus op het Nieuw Europees Bauhaus, met inbegrip van de instandhouding en transformatie van cultureel erfgoed.
- Een proefproject voor de bescherming en bevordering van cultuur in de ultraperifere regio's van de EU⁴² en de landen en gebieden overzee: het doel is om het rijke culturele erfgoed van deze regio's en gebieden onder de aandacht te brengen door middel van conferenties, uitwisselingen, evenementen en tentoonstellingen teneinde kunstzinnige creaties te verspreiden en culturele uitwisselingen te ondersteunen via de mobiliteit van professionals in de culturele en creatieve sectoren.
- Bij de intergouvernementele werkzaamheden van de **stedelijke agenda voor de EU** draait een van de 14 partnerschappen om **cultuur en cultureel erfgoed**. Het partnerschap inzake cultuur en cultureel erfgoed heeft tot doel om het beheer van de historisch bebouwde omgeving van Europese steden te verbeteren, cultuur te bevorderen en de kwaliteit van het stedelijke landschap en erfgoed in stand te houden.
- Een nieuw partnerschap van de stedelijke agenda voor de EU zal zich toespitsen op het thema **duurzaam toerisme**.
- Naast de financiële steun die beschikbaar is uit hoofde van reguliere en samenwerkingsprogramma's zijn cultuur en duurzame ontwikkeling ook stevig verankerd in de **macroregionale strategieën van de EU**. De **EU-strategie voor het Donagebied**; de **EU-strategie voor het Oostzeegebied**; de **EU-strategie voor de Alpenregio**; de **EU-strategie voor het Adriatische en Ionische gebied**. Al deze acties en doelstellingen zijn belangrijk voor het algemene regionale en algemene EU-beleid inzake cultuur en duurzame ontwikkeling, aangezien zij verbanden en synergieën tussen programma's en initiatieven tot stand brengen, evenals tussen belanghebbenden uit EU-landen en partner- of niet-EU-landen.
- **De integratie van het Nieuw Europees Bauhaus in de cohesieprogramma's van de lidstaten is een prioriteit** tijdens de lopende programmeringsonderhandelingen voor 2021-2027. Het initiatief wordt beschouwd als een **doelstelling in de strategische partnerschapsovereenkomsten en de relevante operationele programma's van elke lidstaat**.

<i>Op stapel staande initiatieven:</i>

⁴⁰ Lokale initiatieven van het Nieuw Europees Bauhaus: https://c.ramboll.com/local-support-new-european-bauhaus?utm_source=direct-email&utm_medium=email&utm_campaign=nebop .

⁴¹ <https://uia-initiative.eu/en/theme/culture-and-cultural-heritage>

⁴² De EU telt negen ultraperifere gebieden, waar 4,8 miljoen burgers wonen: Frans-Guyana, Guadeloupe, Martinique, Mayotte, Réunion en Saint-Martin (Frankrijk), de Azoren en Madeira (Portugal) en de Canarische eilanden (Spanje). Overeenkomstig artikel 349 VWEU kunnen deze regio's met behulp van specifieke bepalingen in de EU-wetgeving het hoofd bieden aan de grote uitdagingen waarmee zij worden geconfronteerd als gevolg van hun afgelegen en insulaire karakter en hun geringe omvang.

- het startschot geven voor de **oproep in het kader van het Stedelijk Europa-initiatief – stedelijke innovatieve acties inzake het Nieuw Europees Bauhaus** in de herfst van 2022;
- cultuur en cultureel erfgoed blijven ondersteunen binnen de programma's voor **Europese territoriale samenwerking (Interreg)** en de macro-regionale strategieën;
- het **nieuwe partnerschap van de stedelijke agenda voor de EU**, gericht op toerisme, van start laten gaan.

C. Binnenlandse zaken en interne veiligheid

Hoofdprioriteiten en strategische acties

Diefstal en plundering van cultureel erfgoed en illegale handel in cultuurgoederen vormen een belangrijke internationale activiteit en een lucratieve bron van inkomsten voor de georganiseerde criminaliteit en soms ook voor terroristen of partijen in een conflict. Cultuurgoederen zijn bijzonder kwetsbaar voor illegale handel in conflict- en crisisgebieden, zoals Oekraïne en het Midden-Oosten. De activiteit kan leiden tot de volledige of gedeeltelijke vernietiging van de gestolen of geplunderde voorwerpen en van culturele erfgoedlocaties, religieuze gebouwen, archeologische opgravingen enz., die van grote waarde zijn voor de identiteit van de lokale bevolking, aangezien zij het historische, culturele en sociale geheugen levend houden, vaak zelfs op de oorspronkelijke plaats waar ze zijn ontstaan. Goed beschermd cultureel erfgoed levert een bijdrage aan het ontwikkelingsproces door onderwijs- en arbeidskansen en ruimte voor dialoog tussen diverse sociale groepen te creëren en de stem van gemarginaliseerde gemeenschappen en hun saamhorigheidsgevoel te versterken.

De vernietiging van cultureel erfgoed kan derhalve aanzienlijke schade toebrengen aan het collectieve geheugen van een samenleving, maar kan ook de inkomstenbron van een gemeenschap wegnemen, bijvoorbeeld wanneer toeristische trekpleisters (culturele erfgoedlocaties, musea enz.) worden vernield.

In overeenstemming met de EU-strategie voor de veiligheidsunie uit 2020 en de EU-strategie voor de aanpak van georganiseerde criminaliteit 2021-2025 ontwikkelt de Commissie momenteel een actieplan om de illegale handel in cultuurgoederen te bestrijden. De bedoeling is om de illegale handel in cultuurgoederen te bemoeilijken en cultuurgoederen te beschermen tegen vernieling door criminele schade. Tegen deze achtergrond zal in het actieplan aandacht worden besteed aan diverse aspecten van de bestrijding van de illegale handel in cultuurgoederen, met inbegrip van capaciteitsopbouw van de rechtshandhavings- en rechterlijke instanties om gevallen van illegale handel beter te kunnen opsporen en bestraffen, het verbeteren van de traceerbaarheid van cultuurgoederen en het verbeteren van de bescherming van cultuurgoederen tegen illegale handel en plunderingen en de samenwerking met derde landen waar plunderingen plaatsvinden, met bijzondere aandacht voor landen waar sprake is van conflicten en crises. Verdere aspecten zijn onder meer bewustmaking van de noodzaak dat cultuurgoederen moeten worden beschermd en van de schade die illegale handel in cultuurgoederen kan berokkenen aan cultureel erfgoed.

Op stapel staande initiatieven:

- sociale doelstellingen en economische toegevoegde waarde benutten door criminaliteit en illegale handel te bestrijden en een gevoel van eigenaarschap in culturele gemeenschappen aan te wakkeren.
- **in 2022 een actieplan ter bestrijding van de illegale handel in cultuuroederen goedkeuren** dat de diverse aspecten van de strijd tegen illegale handel in cultuuroederen en bescherming van cultuuroederen tegen criminele schade omvat.

D. Werkgelegenheid, sociale zaken en inclusie

Beleidsprioriteiten en strategische acties

Een van de belangrijkste kaderinitiatieven is de **strategie inzake de rechten van personen met een handicap**⁴³. Het doel is om verdere vooruitgang te boeken bij het waarborgen van de volledige participatie van personen met een handicap, ook op cultuurgebied. De strategie zal een leidraad vormen voor het optreden van zowel de lidstaten als de EU-instellingen. Toegankelijkheid zorgt ervoor dat rechten kunnen worden uitgeoefend en vormt een voorwaarde voor de volwaardige participatie van personen met een handicap op gelijke voet met anderen. In overeenstemming met de strategie **zou op het gebied van cultuur de toegankelijkheid van culturele evenementen en culturele producten moeten worden verbeterd en zou kunst door personen met een handicap moeten worden gepromoot**. De strategie is gericht op vooruitgang in alle domeinen van het Verdrag van de Verenigde Naties inzake de rechten van personen met een handicap⁴⁴, waarbij de EU en alle EU-lidstaten partij zijn. Dit is een juridisch bindend instrument ter bevordering van de mensenrechten waarin minimumnormen voor de rechten van personen met een handicap zijn neergelegd.

De Commissie heeft een kader opgezet om toe te zien op de uitvoering van de strategie. Dit zal ook input bieden voor het Europees Semester, het sociaal scorebord van de EU en de uitvoering van de SDG's. Uiterlijk in 2023 zullen nieuwe indicatoren met betrekking tot personen met een handicap worden ontwikkeld ter ondersteuning van de indicatoren voor het sociaal scorebord, het Europees Semester en de SDG's.

Als onderdeel van de strategie promoot de Commissie kunstwerken die zijn gemaakt door personen met een handicap en vergroot zij de zichtbaarheid daarvan. Ook streeft zij ernaar cultureel erfgoed en alle culturele activiteiten toegankelijk te maken voor personen met een handicap via EU-financiering, onder meer in het kader van het programma Creatief Europa. De Commissie heeft ook:

- een studie⁴⁵ ondersteund als onderdeel van het grootschalige project **Europe Beyond Access**⁴⁶, waarbij de kennis (of het gebrek aan kennis) van mainstreamcultuurmanagers gepeild wordt over a) het werk van kunstenaars met een handicap, b) de manier waarop zij hun programma's toegankelijk kunnen maken voor kunstenaars met een handicap en c) de manier waarop zij hun programma's toegankelijk kunnen maken voor personen met een handicap;
- de ontwikkeling van toegankelijk toerisme bevordert, voornamelijk door steden, via de prijs voor Europese Hoofdstad van Slim Toerisme.

⁴³ [Unie van gelijkheid: Strategie inzake de rechten van personen met een handicap 2021-2030 – Werkgelegenheid, sociale zaken & inclusie — Europese Commissie \(europa.eu\)](#)

⁴⁴ <https://www.un.org/development/desa/disabilities/convention-on-the-rights-of-persons-with-disabilities.html>

⁴⁵ [Time to Act: How lack of knowledge in the cultural sector creates barriers for disabled artists and audiences — Disability Arts International](#)

⁴⁶ [-Europe Beyond Access – Disability Arts International](#)

De strategie wil ervoor zorgen dat personen met een handicap op gelijke voet met anderen kunnen deelnemen aan het culturele leven, in overeenstemming met het VN-Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap. De Commissie verzoekt de lidstaten om **cultuur, creatieve activiteiten en kunst voor personen met een handicap** te steunen en aan te moedigen en er meer bekendheid aan te geven. Doel is de zichtbaarheid via tentoonstellingen en voorstellingen te vergroten en meer voorstellingen, festivals, kunstcollecties en musea voor personen met een handicap toegankelijk te maken. De Europese gehandicaptenkaart is in het kader van een proefproject in 2016-2018 ingevoerd in acht lidstaten (België, Cyprus, Estland, Finland, Italië, Malta, Roemenië en Slovenië), en ook na het einde van het project blijft de kaart geldig en wordt zij in die acht landen erkend. Uit de “**Study assessing the implementation of the pilot action on the EU Disability Card and associated benefits**”⁴⁷ is gebleken dat er ruimte is voor een grootschaligere actie en dat er zich onder meer een relatief bescheiden toename heeft voorgedaan bij de deelname aan cultuur, vrijetijdsbesteding en sport en op het gebied van buitenlands toerisme. De Commissie is voornemens om het gebruik van de Europese gehandicaptenkaart uit te breiden.

Voorts is in 2022 in het kader van het Europees pact voor vaardigheden een nieuw partnerschap opgezet om de vaardigheden in de culturele en creatieve industrieën te bevorderen.

Op stapel staande initiatieven:

- de lopende campagne van de Commissie⁴⁸, “**Samen voor rechten**” (tot maart 2023), vestigt de aandacht op belangrijke aspecten van de strategie, waaronder cultuur, en is ontwikkeld in samenspraak met personen met een handicap, hun vertegenwoordigende organisaties en kunstenaars;
- voorstel van de Commissie (eind 2023) om de erkenning van de Europese gehandicaptenkaart uit te breiden tot alle lidstaten, voortbouwend op de ervaring met het lopende proefproject inzake de Europese gehandicaptenkaart en met de Europese parkeerkaart voor mensen met een handicap;
- de verdere ontwikkeling en bevordering van sectorale partnerschappen binnen het pact voor vaardigheden in het kader van het Europees Jaar van de Vaardigheden 2023.

E. Justitie, consumentenrechten en gendergelijkheid

Beleidskader, hoofdprioriteiten en huidige maatregelen

De Commissie heeft in 2020 het **strategisch EU-kader voor gelijkheid, integratie en participatie van de Roma** aangenomen. Daarin wordt een omvattende aanpak met drie pijlers uiteengezet, die sociale en economische inclusie aanvult met de bevordering van gelijkheid en de versterking van de participatie.

Dit kader omvat doelstellingen op EU-niveau en kwantitatieve kerndoelen voor het bestrijden van zigeunerhaat en discriminatie, het terugdringen van armoede en sociale uitsluiting, het bevorderen van participatie en het vergroten van de daadwerkelijke gelijke toegang van Roma tot onderwijs, werkgelegenheid, gezondheidszorg en huisvesting. Op het gebied van cultuur omvat het de operationele doelstelling om het **bewustzijn van de geschiedenis en de cultuur van de Roma, en erkenning en verzoening te bevorderen**. Indicatoren voor deze doelstelling zouden kunnen worden gekoppeld aan **bewustmaking van de algemene bevolking van de geschiedenis, de literatuur, de kunst, de cultuur, de muziek en de politiek van de Roma**, de deelname van de algemene bevolking aan culturele festivals en andere openbare evenementen, kennis van het Romani en het bewustzijn van de Romaholocaust.

⁴⁷ <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=738&langId=en&pubId=8407&furtherPubs=yes>

⁴⁸ <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1556>

De lidstaten hebben hun inzet voor het bevorderen van gelijkheid en inclusie van de Roma bevestigd door met eenparigheid van stemmen de aanbeveling van de Raad over gelijkheid, inclusie en participatie van de Roma goed te keuren. Die aanbeveling bevat specifieke maatregelen die de lidstaten in hun **nationale strategische kaders voor de Roma** moeten opnemen. Deze maatregelen omvatten het vergroten van het bewustzijn van de geschiedenis en de cultuur van de Roma bij leerkrachten en schoolpersoneel, het bevorderen van de sociale, economische, politieke, culturele en burgerparticipatie van de Roma en het stimuleren van het bewustzijn van de cultuur, de taal en de geschiedenis van de Roma in de samenleving, waaronder de herdenking van de Romaholocaust.

De Commissie bevordert **positieve verhalen en rolmodellen voor de Roma** en vergroot het bewustzijn van de geschiedenis en de cultuur van de Roma, met inbegrip van een evenement om het Romani onder de aandacht te brengen in het kader van de door het Europees Parlement georganiseerde EU-Romaweek 2022. Zij ondersteunt ook relevante activiteiten in het kader van het programma “Burgers, gelijkheid, rechten en waarden”⁴⁹.

In bredere zin lopen er activiteiten rond de uitvoering van het **EU-actieplan tegen racisme** en op het domein van de **interreligieuze dialoog**, met name door middel van de EU-strategie ter bestrijding van antisemitisme en ter bevordering van het Joodse leven.

Op stapel staande initiatieven:

- de lidstaten moeten hun **nationale strategische kaders voor de Roma** uiterlijk in 2030 uitvoeren, met inbegrip van de maatregelen om het bewustzijn van de kunst, de geschiedenis en de cultuur van de Roma te bevorderen;
- de Commissie moet in het najaar van 2022 haar **beoordeling van de nationale strategische kaders** publiceren, de balans van de toezeggingen van de lidstaten opmaken en richtsnoeren verstrekken voor eventuele noodzakelijke verbeteringen;
- **activiteiten blijven ondersteunen om het bewustzijn van de geschiedenis en de cultuur van de Roma te vergroten, en de waarheid en verzoening bevorderen** in het kader van het programma “Burgers, gelijkheid, rechten en waarden”;
- **activiteiten blijven ondersteunen om het bewustzijn van het Joodse leven en erfgoed te vergroten in het licht van de herdenking van de Holocaust** in het kader van het programma “Burgers, gelijkheid, rechten en waarden”.

F. Het Nieuw Europees Bauhaus en de horizontale dimensie ervan voor door cultuur aangedreven duurzaamheid

De afgelopen jaren is gebleken dat de grote uitdaging van de klimaatverandering samen met de gevolgen van de coronapandemie moet worden aangepakt. Het systemische belang van cultuur en de culturele en creatieve sectoren om te reageren op potentieel ontwrichtende effecten van de groene en de digitale transitie als positieve factoren voor een duurzame maatschappelijke transformatie is bevestigd.

Het **Nieuw Europees Bauhaus** (NEB) is een horizontaal initiatief dat tot doel heeft om de groene transitie te verwezenlijken door mondiale uitdagingen aan te pakken met plaatsgebonden en innovatieve oplossingen. Daarin komen de waarden van duurzaamheid, inclusie en esthetiek samen. Deze driehoek zorgt ervoor dat de beoogde oplossingen tegelijkertijd een breed scala aan dimensies bestrijken. Die

⁴⁹ [Programma “Burgers, gelijkheid, rechten en waarden” | Europese Commissie \(europa.eu\)](#)

hebben niet alleen betrekking op milieu-, betaalbaarheids- en toegankelijkheidsaspecten, maar ook op behoeften en ambities die verder gaan dan functionaliteit teneinde voor iedereen een hoogwaardige ervaring te waarborgen. Het innovatieve potentieel van het initiatief berust op de meerlagige, participatieve en transdisciplinaire benaderingen die moeten worden ingebed in cocreatie- en uitvoeringsprocessen. Daar worden tal van beleidsterreinen, disciplines en actoren bij betrokken om samen nieuwe manieren te ontwikkelen om alle aspecten van het leven van de burgers te transformeren: locaties, producten, diensten, ecosystemen, mentaliteit en gedrag. In de mededeling over het Nieuw Europees Bauhaus⁵⁰ wordt gewezen op de fundamentele rol van cultuur bij het aangaan van duurzaamheidsuitdagingen en het ondersteunen van positieve maatschappelijke veranderingen. Kunstenaars en culturele actoren spelen een cruciale rol in de paradigmaverschuiving naar nieuw gedrag en nieuwe waarden.

In de mededeling wordt ook het voornemen genoemd om een faciliterend kader voor het Nieuw Europees Bauhaus te creëren waarin de SDG's en relevante EU-beleidslijnen en -initiatieven zijn geïntegreerd. Bijna 2 jaar na de start ervan is het initiatief geïntegreerd in beleidsmaatregelen en programma's van de EU (Horizon Europa, LIFE, EFRO, Digitaal Europa, Erasmus+, Creatief Europa, het Europees Solidariteitskorps en het programma voor de interne markt).

Het initiatief verenigt een diverse, levendige en voortdurend groeiende gemeenschap van meer dan vijfhonderd partners en contribuanten van netwerkorganisaties, lokale niet-gouvernementele organisaties (ngo's), bedrijven en overheidsinstanties. Als een van de voornaamste instrumenten van het Nieuw Europees Bauhaus vormt het NEB-Lab een proeftuin voor innovatieve samenwerkingsmodellen. De NEB-gemeenschap werkt samen aan het creëren van instrumenten, kaders en faciliterende voorwaarden voor de groene transitie om een tastbare transformatie en innovatieve praktische oplossingen te bewerkstelligen. Sinds april 2022 zijn al acht acties gestart in het NEB-lab, waarvan er drie door de NEB-gemeenschap zelf zijn opgezet.

Strategische acties en belangrijke voorbeelden

Binnen de waaier van NEB-acties die een bijdrage leveren aan de verwezenlijking van de SDG's zijn met name de volgende acties relevant:

- Zes projecten die in het kader van de oproep voor de ontwikkeling van demonstratieprojecten werden geselecteerd om thema's als gebouwenrenovatie, circulariteit, kunst, cultureel erfgoed, onderwijs, slimme steden, stads- en plattelandsvernieuwing en andere te behandelen. Aangezien zij zijn verspreid over Europa, zullen de projecten uiteenlopende resultaten opleveren die kunnen worden aangepast en overgenomen in soortgelijke activiteiten in Europa en daarbuiten, ook om te dienen als inspiratie voor toekomstige projecten.
- Het NEB-lab is een virtuele ruimte waarin de NEB-gemeenschap samenkomt om concrete en tastbare projecten voor te stellen. Projecten in het kader van het NEB-lab hebben twee doelstellingen: a) faciliterende voorwaarden scheppen voor de groene transitie; b) een tastbare transformatie tweewegbrengen in de praktijk. Het NEB-lab volgt een door de Commissie aangestuurde agenda, die momenteel tot uiting komt in vijf door de Commissie geleide projecten⁵¹. Het lab organiseert ook initiatieven die vanuit de gemeenschap worden geleid en ondersteunt momenteel de eerste reeks innovatieve projecten van de NEB-gemeenschap, waarbij de nadruk ligt op concrete veranderingen op specifieke plaatsen.

⁵⁰ [Mededeling van de Commissie over het Nieuw Europees Bauhaus](#)

⁵¹ De door de Commissie geleide projecten zijn: etiketteringsstrategie; proefproject voor gezamenlijke financiering met filantropie; crowdfunding en overheidsfinanciering; regelgevingsanalyse en -experimenten; transformatie van kenniscentra.

Op stapel staande initiatieven:

- het NEB-initiatief verder ondersteunen door **EU-financieringsprogramma's te benutten**;
- bottom-upinitiatieven van de **NEB-gemeenschap** aanmoedigen, onder meer door het NEB-lab;
- de dialoog met niet-EU-landen geleidelijk ontwikkelen door **het NEB-concept ook buiten de EU te delen en te testen**.

G. Internationaal partnerschap en ontwikkelingsbeleid van de EU

Beleidskader en belangrijkste prioriteiten

De gezamenlijke mededeling “*Naar een EU-strategie voor internationale culturele betrekkingen*” dient als leidraad voor de werkzaamheden van de Commissie op het gebied van internationale partnerschappen. In de mededeling worden drie belangrijke actieterreinen genoemd:

- bevorderen van de interculturele en interreligieuze dialoog ter verbetering van cultureel pluralisme en wederzijds begrip, respect voor diversiteit, gelijkheid en mensenrechten;
- ondersteunen van de culturele en creatieve sectoren die mogelijkheden voor economische groei en werkgelegenheid bieden;
- bevorderen van samenwerking op het gebied van cultureel erfgoed die gemeenschappen en mensen samenbrengt, hun identiteitsgevoel versterkt en duurzaam toerisme ondersteunt.

De Commissie heeft zich actief ingezet voor projecten en acties die een grote impact op de economische dimensie van ontwikkeling hebben.

Strategische acties en belangrijke voorbeelden

Belangrijke voorbeelden:

- **Steun voor de Unesco-indicatoren voor 2030**

Binnen dit project worden proefactiviteiten uitgevoerd om een kader van thematische indicatoren vast te stellen en te ontwikkelen: de Unesco-cultuurindicatoren voor 2030. Het doel is om de rol en de bijdrage van cultuur aan de uitvoering van de Agenda 2030 van de VN te meten en te monitoren.

In het project worden de thematische indicatoren die door landen en steden zullen worden gebruikt om in hun vrijwillige nationale verslagen en vrijwillige lokale evaluaties de bijdrage van cultuur aan duurzame ontwikkeling te benadrukken getest en verbeterd. De resultaten van het project zullen in internationale fora worden gedeeld om te zorgen voor een brede acceptatie door alle belanghebbenden.

Andere lopende initiatieven zijn onder meer:

- **het instrument voor nabuurschapsbeleid, ontwikkeling en internationale samenwerking (NDICI)** ondersteunt initiatieven op het gebied van cultuur en duurzame ontwikkeling voor partners buiten de EU op nationaal, regionaal en mondiaal niveau;
- **het ACS-EU-cultuurprogramma** ondersteunt kunstenaars en kunstwerken uit landen van de groep van staten in Afrika, het Caribisch gebied en de Stille Oceaan;
- **het innovatief financieringsinitiatief voor cultuur** – ondersteunt de culturele en creatieve industrieën bij het verkrijgen van toegang tot financiering en het verbeteren van ondernemersvaardigheden;

- **Silk Road Heritage Corridors in Afghanistan, Centraal-Azië en Iran – de internationale dimensie van het Europees Jaar van het Cultureel Erfgoed**, een samenwerkingsverband dat de EU en Unesco in oktober 2018 hebben opgezet om de bijdrage van cultuur aan duurzame ontwikkeling te versterken door toerisme op basis van erfgoed te ontwikkelen voor hoogwaardige bezoekerservaringen langs de erfgoedcorridors van de zijderoutes in de begunstigde landen;
- **Procultura — werkgelegenheid en inkomensverwerving bevorderen in de culturele subsectoren muziek, podiumkunsten** en kinder-/jeugd literatuur en publicaties in Portugeestalig Afrika (PALOP-landen) en Oost-Timor;
- **het initiatief voor identiteitsvorming en commerciële uitwisseling** – een aantal van de onderliggende oorzaken van kwetsbaarheid en irreguliere migratie worden aangepakt door het versterken van productieve sectoren die bijdragen aan identiteitsvorming – zoals culturele en creatieve sectoren en industrieën –, het verbeteren van de waardeketens van lifestylemarkten en het delen van het resultaat van hun creativiteit via toegang tot nieuwe markten;
- **CreatiFI** helpt de culturele en creatieve sectoren om toegang te krijgen tot financiering, in de vorm van garanties en leningen, en capaciteitsopbouw voor financiële intermediairs in de landen van de groep van staten in Afrika, het Caribisch gebied en de Stille Oceaan;
- **EU-UNESCO Expert Facility** – het project ondersteunt technische bijstand en intercollegiale mechanismen voor het uitwisselen van kennis en beste praktijken om beleidsmaatregelen en institutionele omgevingen voor de culturele en creatieve sector te versterken; het project is erop gericht om duurzame bestuursystemen voor cultuur te ontwerpen en aldus bij te dragen tot de ontwikkeling van de culturele en creatieve bedrijfstakken die een inclusieve sociale en economische ontwikkeling ondersteunen en armoede bestrijden.

Op stapel staande initiatieven:

- steun voor cultuurbeleid en institutionele omgevingen voor de culturele en creatieve sectoren, waarbij gegevens worden verzameld voor de **ontwikkeling van culturele thematische indicatoren en beleidsmaatregelen**;
- steun voor **culturele samenwerking** tussen Afrika en Europa en voor cultureel erfgoed in Afrika ten zuiden van de Sahara **met het oog op duurzame ontwikkeling, vrede, werkgelegenheid en groei**.

H. Nabuurschaps- en uitbreidingsbeleid

Beleidskader en belangrijkste prioriteiten

In de **nieuwe Europese agenda voor cultuur** wordt benadrukt dat de bevordering van cultuur en de interculturele dialoog moet worden ingezet om de cohesie en de sociaaleconomische ontwikkeling aan te jagen. Overeenkomstig de gezamenlijke mededeling “*Naar een EU-strategie voor internationale culturele betrekkingen*” spelen cultuur en de interculturele dialoog een cruciale rol bij het bevorderen van verzoening. Dit vertaalt zich in diverse beleidsdocumenten voor elk van de nabuurschapsregio’s.

Het regionale meerjarige indicatieve programma voor het Zuidelijk Nabuurschap heeft – in het kader van prioritair gebied 1) menselijke ontwikkeling, goed bestuur en de rechtsstaat – specifieke doelstelling 4 opgenomen: ***Cultuur ondersteunen als vereiste voor menselijke ontwikkeling en een betere levenskwaliteit***. De EU zal cultuur ondersteunen als onmisbaar element van het gemeenschapsleven en als essentieel onderdeel van het proces van gemeenschapsvorming.

De nieuwe Europese agenda voor cultuur schrijft eveneens voor dat de Commissie de culturele en creatieve sectoren in de Westelijke Balkan zal bevorderen, onder meer door het instrument voor

pretoetredingssteun te gebruiken en op regionaal niveau strategieën voor culturele samenwerking te ontwikkelen, te beginnen met de Westelijke Balkan.

In de mededeling “*Een geloofwaardig vooruitzicht op toetreding en een grotere EU-betrokkenheid bij de Westelijke Balkan*” (strategie voor de Westelijke Balkan) wordt onderstreept dat regionale samenwerking en goede nabuurschapsbetrekkingen in de westelijke Balkan cruciale voorwaarden zijn voor vooruitgang op het pad van toetreding en voor de bevordering van sociaaleconomische ontwikkeling in de regio door middel van cultuur. Het stimuleren van de samenwerking op cultuurgebied met en binnen de regio is een van de acties ter ondersteuning van vlaggenschipinitiatief 6 van de strategie voor de Westelijke Balkan.

Voor het Oostelijk Partnerschap worden in het gezamenlijke werkdocument van de diensten van de Commissie “Recovery, Resilience and Reform: post-2020 Eastern Partnership priorities” (Herstel, veerkracht en hervorming: prioriteiten van het Oostelijk Partnerschap na 2020), dat in juli 2021 is gepubliceerd, in het kader van de voorgestelde prioriteit “Investeren in mensen en kennis” de volgende doelstellingen vastgesteld:

- het **potentieel van de culturele en creatieve sectoren als motor voor sociale economische ontwikkeling** maximaliseren;
- de **culturele samenwerking en de interculturele dialoog** versterken, onder meer door de deelname aan Creatief Europa, EU4Culture en andere initiatieven te vergroten.

Strategische acties en belangrijke voorbeelden

- **Thaqafa Daayer Maydoor** is een regionaal programma van vier jaar (2020-2024) dat een cultureel ecosysteem in het Zuidelijk Nabuurschap propageert.
- **CREACT4MED** is een regionaal programma voor vier jaar (2020-2024) waarvan de algemene doelstelling is om de rol van cultuur en creativiteit te versterken als drijvende kracht achter werkgelegenheid en veerkracht. Het programma is gericht op jongeren en vrouwelijke ondernemers in het Zuidelijk Nabuurschap.
- **Creative Europe Window for the Western Balkans** wil de financiële steun aan culturele organisaties op de Westelijke Balkan verhogen door binnen het programma Creatief Europa een specifiek loket voor de Westelijke Balkan te openen. Dit is uitgevoerd door middel van een specifieke oproep tot het indienen van voorstellen waarmee in een gediversifieerde portefeuille van sectoren projecten werden gefinancierd. Daarbij ging onder meer om vertaling en publicaties, architectuur, videokunst, schilder- en tekenkunst, theater, dans, grafische kunsten, muziek, immateriële cultuur, musea of historische locaties en gebouwen.
- Het **regionaal programma inzake cultuur en creativiteit op de Westelijke Balkan**, dat over een begroting van 8 miljoen EUR beschikt en aansluit bij de strategie voor de Westelijke Balkan, is bedoeld om de interculturele dialoog te bevorderen en de sociaaleconomische effecten van de culturele en creatieve sector op de Westelijke Balkan te versterken.
- Het project **EU4Culture** beoogt van cultuur een motor voor groei en sociale ontwikkeling te maken in de hele regio van het Oostelijk Partnerschap. Het project biedt ondersteuning aan de grotere rol van de culturele sector als motor voor economische ontwikkeling. De interregionale aanpak van dit project is bevorderlijk voor een bredere interculturele dialoog en kennisuitwisseling tussen de landen van het Oostelijk Partnerschap en het lokale bestuur in de culturele sector.

Op stapel staande initiatieven:

— de lopende voorbereiding van een **nieuw cultureel programma voor het Zuidelijk Nabuurschap** voor 2023, waarbij de EU culturele werkers zal ondersteunen als aanjagers van gemeenschapsvorming.

I. Onderwijs- en jeugdbeleid

De “**Onderwijs voor klimaat**”-coalitie is een door middel van cocreatie tot stand gebracht bottom-upinitiatief om de onderwijsgemeenschap op EU-, nationaal en lokaal niveau te mobiliseren. Als vlaggenschipinitiatief van de mededeling “De Europese onderwijsruimte tegen 2025 tot stand brengen” is dit een cruciaal instrument om initiatieven en projecten van de onderwijsgemeenschap doeltreffend in kaart te brengen en te delen teneinde de transitie naar klimaatneutraliteit te ondersteunen. Dit heeft met name betrekking op de ontwikkeling van “groene vaardigheden” en nieuwe gedragspatronen en op het leggen van verbanden met andere initiatieven, zoals het klimaatpact of het Nieuw Europees Bauhaus.

De **EU-strategie voor jongeren** vormt het kader voor de EU-samenwerking op het gebied van jeugdzaken voor 2019-2027, op basis van de resolutie van de Raad van 26 november 2018. De strategie streeft naar de zinvolle economische, sociale, culturele, politieke en burgerparticipatie van jongeren met behulp van elf jongerendoelstellingen en drie pijlers (betrekken, verbinden en versterken). De strategie bevordert de creativiteit van jongeren en hun toegang tot cultuur en creatieve instrumenten. Ook is het de bedoeling om nieuwe technologieën beschikbaar te stellen om de creativiteit en het innoverend potentieel van jongeren te versterken en de belangstelling voor cultuur, kunst en wetenschap aan te wakkeren.

De Commissie ondersteunt deze doelstellingen via haar financieringsprogramma's, beleidsmaatregelen en studies:

- Erasmus+ ondersteunt creativiteit en innovatie in het kader van samenwerkingsprojecten;
- het Europees Solidariteitskorps ondersteunt het Europees cultureel erfgoed door middel van vrijwilligersprojecten;
- Conclusies van de Raad over de toegang van jongeren tot cultuur (november 2010);
- Conclusies van de Raad over het stimuleren van creativiteit en innoverend potentieel bij jongeren (mei 2012).

Daarenboven is 2022 het **Europees Jaar van de Jeugd**, waarin de rol van Europese jongeren bij het bouwen van een betere toekomst – groener, inclusiever en digitaal – bijzondere aandacht krijgt. Jongeren krijgen tijdens het Europees Jaar de kans om te leren, hun visies te delen, mensen te ontmoeten en deel te nemen aan activiteiten in heel Europa. Het Europees Jaar omvat negen beleidsterreinen, waaronder “cultuur”, met bijvoorbeeld de uitvoering van het vlaggenschipinitiatief “Jongeren ontdekken cultuur dankzij DiscoverEU in 2022”.

Strategische acties en belangrijke voorbeelden

- De “Onderwijs voor klimaat”-coalitie heeft in februari 2022 in nauwe samenwerking met het Nieuw Europees Bauhaus een gezamenlijke oproep tot het indienen van blijken van belangstelling gepubliceerd voor onderwijs- en kenniscentra om hun eigen NEB-projecten te ontwikkelen waarin ontwerp, duurzaamheid en nieuwe onderwijsmethoden worden gecombineerd.
- Cultureel erfgoed bevorderen bij jonge DiscoverEU-reizigers (Erasmus+), onder meer tijdens DiscoverEU-bijeenkomsten in heel Europa.
- De goedkeuring door de Raad van het voorstel van de Commissie voor een aanbeveling van de Raad betreffende leren voor ecologische duurzaamheid in mei 2022⁵². Dit moedigt landen aan om aan leren

⁵² <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-9242-2022-INIT/nl/pdf>

voor de groene transitie en duurzame ontwikkeling prioriteit te verlenen bij beleidsmaatregelen en programma's op het gebied van onderwijs en opleiding.

- o Een sterke focus op de groene transitie als onderdeel van de strategische prioriteiten van de Europese onderwijsruimte⁵³ en, binnen de EU-agenda voor onderwijstransformatie, de bevordering van de STEAM-aanpak, waarbij wetenschap, technologie, engineering en wiskunde (STEM) met kunst worden geïntegreerd⁵⁴.

Op stapel staande initiatieven:

- zorgen dat er **gevolg wordt gegeven aan het Europees Jaar van de Jeugd 2022;**
- **via Erasmus+ en het Europees Solidariteitskorps steun blijven verlenen** aan cultuur, creativiteit en innovatie, en het leren over de waarden en het erfgoed van de EU vergemakkelijken;
- het vlaggenschipinitiatief **Discover EU** verder bevorderen;
- de **synergieën tussen de Onderwijs voor klimaat-coalitie en andere relevante beleidsmaatregelen** en initiatieven voor duurzaamheid en klimaatactie vergroten.

J. Interne markt en industriebeleid

Beleidskader en prioriteiten

In de Europese industriestrategie en de actualisering ervan⁵⁵ worden 14 industriële ecosystemen vastgesteld, waaronder de culturele en creatieve sectoren. De benadering voor de industriële ecosystemen – die alle publieke en private spelers omvatten die in een waardeketen actief zijn (van de kleinste start-ups tot de grootste ondernemingen, van de academische wereld tot onderzoeksinstituten, van dienstverleners tot leveranciers) – is gericht op het herstel en de uitbreiding van de culturele en creatieve sectoren, waarbij tegelijkertijd wordt geprofiteerd van de groene en de digitale transitie⁵⁶.

Strategische acties en belangrijke voorbeelden

Het **WORTH Partnership Project**⁵⁷ is bijzonder relevant, aangezien het de **ontwikkeling van slimmere, duurzamere en inclusievere groei wil bevorderen met behulp van ontwerp oplossingen**, door kmo's in lifestylesectoren te helpen om groene en inclusieve oplossingen voor het verbeteren van hun bedrijfsprocessen, producten en diensten te vinden. Kmo's vertegenwoordigen 99 % van alle ondernemingen in de EU en hebben de afgelopen decennia ongeveer 85 % van alle nieuwe banen gecreëerd. Zij hebben vaak moeite om groene, digitale en inclusievere oplossingen te vinden en te kunnen blijven concurreren. WORTH verleent derhalve specifieke steun aan kmo's in de vorm van een incubatieprogramma⁵⁸ voor zakelijke partnerschappen tussen ontwerpers, fabrikanten/ambachtslieden en

⁵³ [EUR-Lex - 52020DC0625 - NL - EUR-Lex \(europa.eu\)](#): COM/2020/625 final.

⁵⁴ In deze context heeft "kunst" een ruime betekenis, die de scheppende kunsten, cultuur en talen omvat, maar ook de geesteswetenschappen en sociale wetenschappen. Het idee is om interdisciplinariteit te stimuleren en de relevantie van STEM voor uitdagingen op cultureel, economisch, sociaal en milieugebied te illustreren via leren en lesgeven in de echte wereld.

⁵⁵ https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/europe-fit-digital-age/european-industrial-strategy_nl en COM(2021) 350 final https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/communication-industrial-strategy-update-2020_en.pdf.

⁵⁶ Jaarverslag over de eengemaakte markt 2021, blz. 98-104: https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/swd-annual-single-market-report-2021_en.pdf

⁵⁷ [WORTH Partnership Project \(europa.eu\)](#)

⁵⁸ Het incubatieprogramma omvat a) financiële steun; b) begeleiding op het gebied van bedrijfsstrategie en technologische ontwikkeling; c) juridisch advies over intellectuele-eigendomsrechten en -bescherming;

leveranciers van technologie om te helpen bij het ontwikkelen van nieuwe bedrijfsideeën. De nadruk ligt op lifestylesectoren, waaronder textiel en kleding, schoeisel, leer en bont, meubelen en woningdecoratie, sieraden en accessoires. **De zakelijke partnerschappen zijn gericht op uitdagingen die aansluiten bij SDG's, zoals de circulaire/groene economie of sociale innovatie.** Sinds 2017 heeft het WORTH Partnership Project al 217 transnationale partnerschappen ondersteund, en tegen 2025 zullen ongeveer 135 nieuwe partnerschappen worden ondersteund.

Daarnaast ondersteunt de Commissie de culturele en creatieve sectoren, en in het bijzonder creatieve ondernemingen en ondernemers, via sectoroverschrijdende netwerken voor bedrijfssteun: Enterprise Europe Network (EEN)⁵⁹ en het Europees platform voor clustersamenwerking⁶⁰ (ter ondersteuning van kmo's, netwerken, internationalisering, B2B-matchmaking enz.). Specifieke acties stimuleren vaardigheden, professionalisering en praktijkopleiding via:

- Erasmus voor jonge ondernemers⁶¹ (ter bevordering van de uitwisseling van ondernemers- en managementervaring, ter ondersteuning van professionalisering, vaardigheden en praktijkopleiding);
- belanghebbenden mobiliseren om een grootschalig partnerschap inzake vaardigheden op poten te zetten voor het ecosysteem van de culturele en creatieve sectoren, waarvoor op 28 april 2022 het startschot is gegeven in het kader van het pact voor vaardigheden⁶² en waarbij meer dan 100 leden zijn betrokken, die zich inzetten voor de bijscholing van de beroepsbevolking en het aantrekken van talent voor de culturele en creatieve sectoren.

Op stapel staande initiatieven:

In het kader van het **WORTH Partnership Project**:

- het mentorprogramma voor de geselecteerde 65 transnationale partnerschappen uitvoeren (2022);
- oproepen tot het indienen van blijken van belangstelling publiceren om nieuwe partnerschappen te selecteren in 2023;
- vaardigheden voor de concurrerende en duurzame ontwikkeling van culturele en creatieve sectoren verbeteren in digitale omgevingen en voor de groene transitie.

K. Onderzoek en innovatie

Beleidskader en belangrijkste prioriteiten

Via het kaderprogramma Horizon 2020 (2014-2020) van de EU is 77 miljard EUR aan financiering beschikbaar gesteld voor onderzoeks- en innovatiemaatregelen met betrekking tot de drie bijbehorende prioriteiten: wetenschap van topkwaliteit, industrieel leiderschap en maatschappelijke uitdagingen; cultuur viel hoofdzakelijk onder de noemer “maatschappelijke uitdagingen”. Het kaderprogramma Horizon Europa 2021-2027 omvat een specifiek onderzoekscluster inzake **cultuur, creativiteit en inclusieve samenleving**. Cluster 2 heeft een totale begroting van 2,28 miljard EUR, waarvan 400 miljoen EUR beschikbaar is in de periode 2021-2022, en focust op drie interventiegebieden die alle

d) deelname aan tentoonstellingen en handelsbeurzen; e) netwerken en professionele contacten; f) advies over financiële/financieringsmogelijkheden.

⁵⁹ Enterprise Europe Network | Enterprise Europe Network (europa.eu)

⁶⁰ Startpagina | Europees platform voor clustersamenwerking

⁶¹ https://ec.europa.eu/growth/smes/supporting-entrepreneurship/erasmus-young-entrepreneurs_nl

⁶² <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1534&langId=nl> en https://pact-for-skills.ec.europa.eu/index_nl

drie relevant zijn voor SDG's: democratie en bestuur, cultureel erfgoed en de culturele en creatieve sectoren, en sociale en economische transformaties. Er wordt bijzondere aandacht besteed aan "het ondersteunen van de opkomst van culturele uitingsvormen".

Strategische acties en belangrijke voorbeelden

In het kader van bestemming 2 inzake **cultureel erfgoed en de culturele en creatieve sectoren** is via drie belangrijke pijlers meer dan 100 miljoen EUR geïnvesteerd in de oproepen voor de periode 2021-2022: groene, digitale en innovatiemaatregelen, waar cultuur op verschillende manieren een drijvende kracht achter SDG's is: aandacht voor economisch concurrentievermogen en innovatie, sociale cohesie en inclusie, milieuduurzaamheid en klimaatactie. De onderzoeks- en innovatieactiviteiten van deze bestemming hebben tot doel om het Europees cultureel erfgoed beter te beschermen, te behouden en te herstellen, de kunsten te bevorderen en het concurrentievermogen van de Europese culturele en creatieve sectoren te vergroten door toepassing van groenere en gedigitaliseerde/geavanceerde technologieën.

Het eerste werkprogramma voor de periode 2021-2022 omvatte onderzoeksacties waarin de culturele en creatieve sectoren de drijvende kracht achter innovatie vormden en actieve betrokkenheid van en samenwerking met deze sectoren in multidisciplinaire en sectoroverschrijdende onderzoeksverbanden nodig waren. Belangrijke thema's waren:

- groene technologieën en materialen voor cultureel erfgoed;
- participatief beheer en duurzame financiering van musea en culturele instellingen;
- de culturele en creatieve sectoren als drijvende kracht achter innovatie en concurrentievermogen;
- behoud en opwaardering van cultureel erfgoed door middel van geavanceerde digitale technologieën;
- traditionele ambachten voor de toekomst;
- een concurrerend, eerlijk en duurzaam Europees ecosysteem voor muziek;
- internationaal concurrentievermogen van de Europese filmindustrie;
- de gevolgen van klimaatverandering en natuurrampen voor het cultureel erfgoed;
- spellen en cultuur die vorm geven aan onze samenleving;
- het Nieuw Europees Bauhaus – vormgeven aan een groenere en eerlijkere manier van leven in creatieve en inclusieve samenlevingen door middel van architectuur, ontwerp en kunst.

Bovendien heeft het Europees Instituut voor innovatie en technologie (EIT) op 22 juni 2022 een **kennis- en innovatiegemeenschap (KIG) aangewezen voor de culturele en creatieve sectoren en industrieën (EIT Cultuur en Creativiteit)**. Daarin zullen belangrijke spelers op het gebied van hoger onderwijs, onderzoek en het bedrijfsleven bijeenkomen om het innovatiepotentieel van de betrokken sectoren te exploiteren. De KIG zal ook de digitale, groene en sociale transitie bevorderen.

Naast het bovengenoemde cluster en de acties in het kader van Horizon Europa voor de culturele en creatieve sectoren en industrieën, zijn er ook onderlinge verbanden tussen cultuur en de onderzoeksdoelstellingen inzake duurzaamheid in het kader van **cluster 5 inzake klimaat, energie en mobiliteit**. Met name **bestemming 4** van dit cluster omvat specifieke thema's en gerichte acties om renovatiestrategieën met het oog op energie-efficiëntie toe te passen op historische gebouwen. Daarbij ligt de focus op **gebouwen en industriële installaties in energietransitie** en wordt gestreefd naar een efficiënter en duurzamer gebouwenbestand door middel van renovatie en modernisering. Voorts is het gecoprogrammeerde partnerschap **Built4people** in het kader van bestemming 4 bedoeld om onderzoeks- en innovatieprojecten voor een "mensgerichte duurzaam bebouwde omgeving" te financieren, waarin publieke en private belanghebbenden samen onderzoeks- en innovatietrajecten naar duurzaamheid en

beter leven proberen te bewerkstelligen. Deze aanpak verleent, in combinatie met de aandacht voor duurzaamheid, een sociale en culturele dimensie aan de activiteiten en thema's die in het kader van dit partnerschap worden gefinancierd, wat in grote mate aansluit bij de NEB-beginselen in de bebouwde ruimte (bijvoorbeeld met betrekking tot cultureel erfgoed en de kwaliteit van de ervaring). Een van de belangrijkste verwachte effecten van bestemming 4 is het voornemen om een kwalitatief hoogwaardigere, betaalbare en inclusievere bebouwde ruimte te verwezenlijken waarbij de klimaatverandering wordt beperkt, het milieu wordt beschermd, cultureel erfgoed wordt behouden en rekening wordt gehouden met duurzaamheid, circulariteit en esthetiek, terwijl tegelijkertijd betere levensomstandigheden worden gewaarborgd. Bovendien hebben relevante initiatieven met betrekking tot “culturele steden”⁶³, die gestoeld zijn op de geclusterde projecten van Horizon 2020, de basis gelegd voor diverse op samenwerking gebaseerde en vanuit de gemeenschap aangestuurde acties. Deze acties spelen een essentiële rol bij het transformeren van historische stedelijke gebieden en het bevorderen van oplossingen om stedelijke gebieden te vernieuwen na de COVID-19-pandemie. Zo heeft de Commissie de coördinatie gevoerd tussen bijvoorbeeld de werkzaamheden van een Horizon 2020-deskundigengroep inzake “de mensgerichte stad: kansen voor burgers door onderzoek en innovatie”, die in 2020 zijn uitgevoerd⁶⁴ en waarbij alle stedelijke initiatieven in kaart zijn gebracht, ook de initiatieven die betrekking hadden op cultuur in het “Yearly Mapping Report: EU research & innovation for and with cities” (juni 2021)⁶⁵.

Op stapel staande initiatieven:

Cluster 2 van Horizon Europa (bestemming 2 inzake “cultureel erfgoed, culturele en creatieve sector”)

- de drie domeinen van groene, digitale en innovatieve acties verder ondersteunen, met het oog op de SDG's van de VN, met name door meer mogelijkheden te scheppen voor digitale samenwerking en cocreatie, om tegemoet te komen aan de behoeften van professionals en onderzoekers op het gebied van Europees cultureel erfgoed door vanaf 2023 een Europese samenwerkingscloud voor cultureel erfgoed onder Europese jurisdictie te ontwikkelen;
- het herstel en behoud van cultureel erfgoed zal de aanzet geven voor de ontwikkeling van nieuwe milieuvriendelijke technologieën en methoden om van Europa een leider op het gebied van duurzaam beheer van cultureel erfgoed te maken;
- de publicatie van oproepen tot het indienen van voorstellen met betrekking tot de culturele en creatieve industrieën als aanjagers van een inclusieve klimaattransitie, waarin tegelijk de kernwaarden duurzaamheid, inclusie en esthetiek van het Nieuw Europees Bauhaus worden opgenomen, alsook met betrekking tot cultureel toerisme teneinde de duurzame ontwikkeling van landelijke en afgelegen gebieden te ondersteunen;
- een kader ontwikkelen voor een holistische benadering van onderzoek en innovatie die bijdraagt tot de sociale, culturele en milieuduurzaamheid van cultureel erfgoed op een schaal die geen enkele lidstaat of de Europese Commissie afzonderlijk zou kunnen bereiken.

Cluster 5 van Horizon Europa

⁶³ Zie het manifest van Europese steden van Horizon 2020.

⁶⁴ <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/5b85a079-2255-11ea-af81-01aa75ed71a1/language-en/format-PDF/source-search>

⁶⁵ [EU research & innovation for and with cities - Bureau voor publicaties van de EU \(europa.eu\) https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/1a11dc10-edba-11eb-a71c-01aa75ed71a1/language-en/format-PDF](https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/1a11dc10-edba-11eb-a71c-01aa75ed71a1/language-en/format-PDF)

— Bestemming 4 zal **in het komende werkprogramma** een onderwerp over het toekomstbestendig maken van **historische gebouwen met het oog op de overgang naar schone energie** bevatten.

EIT – KIG inzake culturele en creatieve sectoren en industrieën

— 2023: het startjaar van EIT Cultuur en Creativiteit⁶⁶.

L. Digitale economie en samenleving

Op 10 november 2021 heeft de Commissie een aanbeveling betreffende een **gemeenschappelijke Europese dataruimte voor cultureel erfgoed** gepubliceerd. Het doel van deze aanbeveling is om de weg te effenen voor een gemeenschappelijke Europese dataruimte voor cultureel erfgoed en aldus instellingen voor cultureel erfgoed te helpen hun digitaliserings- en instandhoudingsinspanningen te versnellen en de door de digitale transformatie geschapen kansen te grijpen. Het doel is om op verschillende belangrijke gebieden, zoals onderwijs, duurzaam toerisme en de culturele en creatieve sectoren, het hergebruik van de gedigitaliseerde elementen van cultureel erfgoed, met name in 3D, te bevorderen, met positieve gevolgen voor de economische groei. De gemeenschappelijke Europese dataruimte voor cultureel erfgoed zal zijn gebaseerd op de Europese infrastructuur voor digitale diensten, en de huidige functionaliteiten ervan zullen worden uitgebreid.

In 3D gedigitaliseerd cultureel erfgoed kan fungeren als bron van relevante kennis over klimaatgerelateerde impact en aanpassing (3D maakt bijvoorbeeld niet-destructieve analyse van elementen van cultureel erfgoed, visualisatie van schade en informatie voor restauratie, instandhouding, enz. mogelijk). Ook kan cultureel erfgoed in 3D van cruciaal belang zijn om de weerbaarheid tegen klimaatverandering te vergroten en de preventieve instandhouding van monumenten, gebouwen en locaties die onderdeel uitmaken van het cultureel erfgoed te ondersteunen.

De dataruimte voor cultureel erfgoed zal ook een bijdrage leveren aan SDG 4 (kwaliteitsonderwijs), aangezien digitaal cultureel erfgoed in de dataruimte ook meerdere perspectieven biedt op historische, wetenschappelijke en culturele ontwikkelingen in Europa en daarbuiten.

De digitalisering van cultureel erfgoed en het hergebruik ervan kunnen niet alleen werkgelegenheid creëren in de sector van het cultureel erfgoed, maar ook in andere culturele en creatieve sectoren (bijvoorbeeld de game- en de filmindustrie), hetgeen bijdraagt tot SDG 8 (Waardig werk en economische groei). De dataruimte voor cultureel erfgoed zal de samenwerking, partnerschappen en contacten met het netwerk van datapartners (zoals musea, galerieën, bibliotheken, archieven in heel Europa), aggregatoren en deskundigen die werkzaam zijn op het gebied van digitaal cultureel erfgoed versterken, wat zal leiden tot economische groei.

Bovendien zal de dataruimte voor cultureel erfgoed een bijdrage leveren aan SDG 9 (Industrie, innovatie en infrastructuur), aangezien deze ruimte de innovatie en de creatie van nieuwe diensten en toepassingen zal versterken via het gebruik en hergebruik van de gedigitaliseerde elementen van cultureel erfgoed op verschillende belangrijke gebieden (onderwijs, slimme steden en milieumodellen, duurzaam toerisme – naast de dataruimte voor toerisme – en de culturele en creatieve sectoren). Hoogwaardige gedigitaliseerde cultuurgoederen bieden nieuwe manieren om digitaal gebruik te maken en te genieten van culturele inhoud door middel van de gezamenlijke samenstelling van tentoonstellingen, co-ontwerp en crowdsourcing, waardoor de publieke participatie wordt versterkt.

Op het gebied van audiovisueel beleid is in het kader van het in december 2020 goedgekeurde actieplan voor de media en de audiovisuele sector⁶⁷ **een instrument voor een gemeenschappelijke methode voor CO₂-calculatoren voor audiovisuele producties in de Europese audiovisuele sector** geïntroduceerd

⁶⁶ <https://eit.europa.eu/eit-community/eit-culture-creativity>

⁶⁷ [IMMC.COM%282020%29784%20final.ENG.xhtml.1_EN_ACT_part1_v8.docx \(europa.eu\)](#)

(actie 6 voor vergroening in 2023). Ook is er ondersteuning geboden aan een **bewustmakingscampagne om diversiteit achter de camera te bevorderen in de audiovisuele sector**, waardoor de sector zich makkelijker kan aanpassen aan maatschappelijke veranderingen (actie 8 op het gebied van diversiteit).

Op stapel staande initiatieven:

- de **gegevensruimte voor cultureel erfgoed** uitrollen;
- het **actieplan voor de media en de audiovisuele sector** verder uitvoeren.

M. Klimaatactie en milieubeleid

Beleidskader en belangrijke prioriteiten

In 2020 heeft de Commissie het **Europees klimaatpact** gelanceerd als onderdeel van de Europese Green Deal. Het doel is erkenning van het belang van bottom-upmaatregelen waarin burgers van alle generaties en lokale gemeenschappen worden betrokken bij de overgang naar een veerkrachtige en klimaatneutrale samenleving. Met zijn activiteiten beoogt het initiatief bottom-upinitiatieven te ondersteunen door informatie over de klimaattransitie te verstrekken, omgevingen te creëren waarin belanghebbenden kunnen samenwerken en nieuwe initiatieven te helpen opstarten.

Door middel van het klimaatpact kunnen burgers en gemeenschappen hun klimaatacties onder de aandacht brengen en toezeggingen doen voor de beperking van en aanpassing aan klimaatverandering via het platform “Count Us In”.

Deze instrumenten zijn bedoeld om samen met de burgers lokale klimaatverhalen te creëren, rekening houdend met het cultureel erfgoed en de culturele achtergrond, en om samen in de lokale gemeenschap vorm te geven aan acties. Het klimaatpact ondersteunt op cocreatie gebaseerde innovatieve processen voor lokale gemeenschappen, zoals het contact van beleidsmakers met burgers om hen meer inspraak te geven door discussies over klimaatverandering en milieubescherming in steden te faciliteren. De toegevoegde waarde van het klimaatpact ligt in de bevordering van samenwerking tussen verschillende partijen (bijvoorbeeld kunstenaars, culturele centra, ngo’s, lokale overheden en het bedrijfsleven) om gemeenschappelijke doelstellingen te bereiken.

Kunstenaars, influencers, burgemeesters en alle burgers die zich inzetten voor klimaatactie kunnen **ambassadeur van het klimaatpact** worden om de werkzaamheden die in hun gemeenschappen reeds aan de gang zijn te ondersteunen. Ambassadeur worden is een bijkomende manier om klimaatactie te informeren, te inspireren en te ondersteunen in lokale gemeenschappen en netwerken.

Wat het milieubeleid betreft, kan de ingrijpende verandering in onze samenlevingen en economieën die nodig is om de Green Deal te verwezenlijken niet plaatsvinden als niet de hele samenleving er de schouders onder zet. Daarvoor is een wijziging van de sociale normen, waarden en percepties nodig, dat wil zeggen een cultuuromslag, zoals is erkend in de prioriteiten van de Green Deal. Bewustmakingsactiviteiten op het gebied van biodiversiteit bevorderen tevens de natuurgeletterdheid, empathie, solidariteit en zorg voor de natuur, evenals interdisciplinaire benaderingen om mensen inzicht te geven in de onderlinge verwevenheid van economische, sociale en natuurlijke systemen.

De landschapselementen, biodiversiteit en beschermde natuurgebieden (Natura 2000) van de EU vormen haar immateriële erfgoed en zijn het fundament voor onze toekomst. In de meest recente Eurobarometer over de houding van Europeanen tegenover biodiversiteit is bevestigd dat Europeanen veel belang hechten aan natuur en biodiversiteit en dat zij verwachten dat de EU actie onderneemt om deze rijkdommen te beschermen. De acties die mensen het vaakst belangrijk vonden hadden met name betrekking op herstel van de natuur en de biodiversiteit ter compensatie van schade en op een betere voorlichting van burgers over het belang van natuur en biodiversiteit. Uit dezelfde enquête blijkt ook dat

weinig burgers op de hoogte zijn van het Natura 2000-netwerk en de inspanningen van de EU en haar lidstaten om de natuur en biodiversiteit te beschermen.

Daarom wordt in de **EU-biodiversiteitsstrategie voor 2030** benadrukt dat het belangrijk is om het bewustzijn van kennis inzake biodiversiteit te vergroten en biodiversiteit en ecosystemen te integreren in scholen, het hoger onderwijs en beroepsopleidingen. In het kader van de internationale onderhandelingen over het mondiale kader voor biodiversiteit voor de periode na 2020 stuurt de Commissie aan op vermelding van het belang van culturele sectoren en van de betrokkenheid van culturele actoren bij onderwijs, media en kunst en cultuur .

Strategische acties en belangrijke voorbeelden

- **De Europese Groene Hoofdstad** (voor grotere steden) **en de Green Leaf Awards** (voor steden met minder dan 100 000 inwoners), met hun aandacht voor betrokkenheid van burgers, volop ruimte voor culturele en educatieve activiteiten op het gebied van duurzaamheid. Deze prijzen, die worden gefinancierd uit hoofde van het LIFE-programma, ondersteunen de lokale uitvoering van de Green Deal op stedelijk niveau. Steden die deze titel in de wacht slepen hebben het voortouw genomen in de groene transitie en kunnen een rolmodel zijn voor anderen. De winnaars in de categorie Groene Hoofdstad (een per jaar) ontvangen 600 000 EUR, en de winnaars van de Green Leaf (maximaal twee per jaar) 200 000 EUR. Met deze titel worden uitverkoren steden ondersteund en aangemoedigd om gedurende het jaar een brede waaier aan acties en projecten te organiseren. Doorgaans gaat het om educatieve ondersteuning op school of voor jongeren, kunst- en duurzaamheidsprojecten voor burgers, tentoonstellingen die een interpretatie van kunst en milieubescherming geven enz.⁶⁸ De prijsuitreikingen gaan meestal vergezeld van culturele evenementen en presentaties. Steden melden dat de titel veel voordelen oplevert, waaronder meer internationale media-aandacht, een groter momentum in de stad om de milieuduurzaamheid te blijven verbeteren of een grotere aantrekkingskracht als toeristische bestemming.
- **Samenwerking met natuurhistorische en wetenschapsmusea, botanische tuinen, dierentuinen en aquaria via de wereldwijde coalitie voor biodiversiteit.** De coalitie, die sinds maart 2020 door de Commissie wordt gecoördineerd, brengt deze instellingen en organisaties samen en staat ook open voor onderzoekscentra en universiteiten, natuurreservaten en beschermde gebieden wereldwijd en voor musea van alle categorieën, zoals kunst-, architectuur- of geschiedenismusea. Zij worden verzocht hun krachten te bundelen en hun stem te laten horen over de natuurcrisis om het belang van de natuur voor de mensheid te laten zien. De coalitie omvat intussen 51 landen en gebieden en heeft een gemeenschap van 323 organisaties, nationale parken en beschermde gebieden, aquaria, botanische tuinen, dierentuinen, musea (met inbegrip van kunstmusea), onderzoekscentra en universiteiten tot stand gebracht om het politieke momentum te ondersteunen, parallel aan andere mondiale politieke coalities voor de natuur.
- **Educatieve toolkit voor natuurbescherming:** Deze toolkit voor leerkrachten, die deel uitmaakt van een breder project voor het vergroten van het besef dat de natuur moet worden beschermd, is een hulpmiddel om met tieners het gesprek aan te gaan over natuurbescherming in Europa. De toolkit behelst een breed scala aan activiteiten, zowel binnen als buiten, die zijn gegroepeerd rond vier modules: i) Wat is onze relatie met de natuur?; ii) Ontdek de natuur van Europa; iii) Hoe beschermen we de natuur in Europa?; en iv) Je actief inzetten voor natuurbescherming. Veel activiteiten worden ondersteund door gegevens en informatie die afkomstig is uit de databanken en viewers van de Europese onderwijsruimte. Deze toolkit is beschikbaar in alle EU-talen⁶⁹. De verwachte resultaten

⁶⁸ Voorbeeld: een kampeerproject in de bergen om jongeren bewust te maken van klimaatverandering: Une expérience inédite: bivouaquer à la Bastille! - J'agis - Je rêve (greengrenoble2022.eu).

⁶⁹ <https://op.europa.eu/nl/publication-detail/-/publication/e33a1119-8fa2-11ec-8c40-01aa75ed71a1>

omvatten: bewustmaking van tieners; helpen om inzicht te krijgen in het EU-beleid inzake natuurbescherming, de richtlijnen op het gebied van natuur en Natura 2000, en jongeren aanmoedigen om zich in te zetten voor natuurbescherming.

- **Synergieën tussen de bescherming van Natura 2000-gebieden en cultureel erfgoed:** Als een van de resultaten van het EU-actieplan voor de natuur, de mensen en de economie en als vervolg op het Europees Jaar van het Cultureel Erfgoed 2018 heeft de Commissie het verslag *Natural and cultural heritage in Europe: Working together within the Natura 2000 network* (Natuurlijk en cultureel erfgoed in Europa: samenwerken met het Natura 2000-netwerk)⁷⁰ gepubliceerd. In dat verslag worden de ruimtelijke overlappingsen tussen natuurlijke en culturele locaties onderzocht en worden hun gemeenschappelijke bedreigingen en uitdagingen besproken, evenals de mogelijkheden die de verschillende EU-fondsen bieden om gezamenlijke initiatieven op het gebied van natuur en cultuur van start te laten gaan. Het verslag bevat ook aanbevelingen over de manier waarop uitdagingen kunnen worden overwonnen en geïntegreerd beheer en de bijbehorende sociaaleconomische voordelen kunnen worden bevorderd.

De Commissie heeft een story map gepubliceerd waarmee gebruikers kunnen nagaan hoe Natura 2000 en werelderfgoedlocaties elkaar overlappen⁷¹. Ook is er een reeks casestudies verzameld om praktische voorbeelden te geven van verschillende facetten van een geslaagd geïntegreerd beheer van natuurlijk en cultureel erfgoed in Natura 2000-gebieden⁷². Een van de belangrijkste resultaten van een dergelijke integratie zou kunnen zijn dat culturele en natuurlijke erfgoedlocaties meer capaciteit hebben om bezoekers aan te trekken. Dit kan vervolgens weer een doorstroomeffect hebben op de lokale economie, met nieuwe kansen voor duurzaam toerisme, handel en ontwikkeling rond de locaties, wat op zijn beurt kan leiden tot een betere aanvaarding van de beperkingen in verband met de bescherming van natuurlijke en culturele erfgoedlocaties.

Op stapel staande initiatieven:

- **de bewustmakingscampagne over duurzaam textiel van start laten gaan** in het licht van de EU-strategie voor duurzaam en circulair textiel, teneinde als EU een voortrekkersrol te spelen bij het aangaan van de uitdagingen van de creatieve sectoren (ontwerp, textiel en mode) en het adresseren van de noodzaak om textiel en mode in de EU circulair te maken;
- de **nadruk** leggen op de ecologische, economische en gezondheidsgerelateerde voordelen van de strategie, alsook op de bijdrage ervan aan het vergroten van de onafhankelijkheid en veerkracht van de EU op het gebied van hulpbronnen, en praktische oplossingen bieden in alle stadia van de levenscyclus van textiel, alsmede voor afzonderlijke consumenten, wat zal bijdragen tot de verwezenlijking van de visie achter de textielstrategie van de EU;
- **zorgen voor de betrokkenheid** van jongeren, met inbegrip van jonge ontwerpers, influencers en kunstenaars, bij de communicatiecampagne om snelle mode “uit de mode” te laten gaan in Europa;
- **een interactieve kaart ontwikkelen om de gevolgen van overstromingen voor culturele erfgoedlocaties te beperken:** bij het uitvoeren van voorlopige overstromingsrisicobeoordelingen in het kader van de overstromingsrichtlijn houden de lidstaten niet altijd rekening met culturele erfgoedlocaties die gevaar lopen. Dat kan zijn omdat de beoordelingen moeten worden bijgeschaafd. De Commissie zal binnenkort een interactieve kaart ter beschikking stellen waarin overstromingsgebieden naast onder andere cultureel erfgoed worden geplaatst.

⁷⁰ [Natural_and_Cultural_Heritage_report_2019_WEB.pdf](#) (europa.eu).

⁷¹ [Explore Natura 2000](#) (arcgis.com).

⁷² [Europe's cultural and natural heritage in Natura 2000](#) — Bureau voor publicaties van de EU (europa.eu)

N. Landbouwbeleid

Beleidskader en belangrijke voorbeelden

De strategische plannen van de lidstaten (2023-2027)⁷³ in het kader van het gemeenschappelijk landbouwbeleid (GLB) kunnen specifiek op cultuur gerichte investeringen omvatten. Daaronder valt ook de ontwikkeling van de EU-stelsels voor geografische aanduidingen⁷⁴ voor landbouwproducten en levensmiddelen, wijnen en gedistilleerde dranken. Het GLB biedt via inkomenssteun, marktmaatregelen en plattelandontwikkeling ondersteuning aan landbouw en boeren. Vooral plattelandontwikkeling versterkt de sociaaleconomische, sociaal-culturele en ecologische duurzaamheid van plattelandsgebieden en heeft een grote impact op de ruimere culturele sector.

Maatregelen ter bevordering van de registratie van geografische aanduidingen en traditionele specialiteiten hebben diversificatie en samenwerking gewaarborgd en Leader (methode voor lokale ontwikkeling) kan ook in de periode 2023-2027 de duurzaamheid van lokaal voedsel (productie, etikettering en behoud van lokaal gebouwd en cultureel erfgoed) ondersteunen.

Ook het in kaart brengen van levensmiddelen, de etikettering, het culinair erfgoed en het beschermen van productiemethoden kunnen worden beschouwd als culturele activiteiten. Infrastructuur en duurzaamheid (op milieu-, cultureel en sociaaleconomisch gebied) zijn derhalve van cruciaal belang voor de culturele, creatieve en erfgoedsectoren.

O. Defensie-industrie en ruimtevaartbeleid

Het Copernicusprogramma van de Europese Unie voor aardobservatie en -monitoring verleent steun aan de gemeenschap van beschermers van cultureel en natuurlijk erfgoed om het dagelijks in kaart brengen, monitoren en beheren van cultureel erfgoed te vergemakkelijken.

In de verordening inzake het ruimtevaartprogramma van de Unie⁷⁵ wordt “behoud van cultureel erfgoed” in artikel 49, lid 3, uitdrukkelijk vermeld als essentieel beleid dat door middel van Copernicus moet worden ondersteund.

Strategische acties en belangrijke voorbeelden

Copernicus richt zich al enkele jaren op het domein van cultureel en natuurlijk erfgoed en ondersteunt de gemeenschap voor cultureel erfgoed met gegevens, producten en diensten. De belangrijkste doelstelling op dit gebied is het monitoren en beoordelen van de mogelijke gevolgen van klimaatverandering, natuurrampen en door de mens veroorzaakte rampen, humanitaire crises en conflicten rond cultureel en natuurlijk erfgoed teneinde de preventie en het beheer te versterken en duurzame ontwikkeling te ondersteunen.

De meeste Copernicusdiensten dragen op verschillende manieren bij aan het monitoren, het uitvoeren van risicobeoordelingen en het voorkomen van beschadiging van cultureel erfgoed. Voorbeelden:

- de dienst ter ondersteuning van het extern optreden, die mogelijke schade aan culturele erfgoedlocaties beoordeelt in conflictgebieden die niet toegankelijk zijn voor de internationale gemeenschap;

⁷³ https://agriculture.ec.europa.eu/common-agricultural-policy/cap-overview/new-cap-2023-27_nl

⁷⁴ https://agriculture.ec.europa.eu/farming/geographical-indications-and-quality-schemes/geographical-indications-and-quality-schemes-explained_nl

⁷⁵ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32021R0696&from=EN>

- de dienst inzake klimaatverandering, die gebruikmaakt van bepaalde indicatoren om brandgevaar in te schatten;
- de dienst voor landmonitoring, met risicobeoordelingen van natuurlijke en door de mens veroorzaakte geologische gevaren, geodesie, stads- en plattelandsplanning, overstromingsrisico's;
- de dienst voor monitoring van de atmosfeer, die de luchtkwaliteit en de eventuele daaruit voortvloeiende schade aan monumenten en gebouwen controleert;
- de dienst voor het beheer van noodsituaties, die preventie, paraatheid, respons en herstel ondersteunt, in het bijzonder via producten om op verzoek locaties in kaart te brengen (in snelle en risico- en herstelmodus) door de omvang van de schade en de mogelijke daaraan verbonden risico's te analyseren, te beoordelen en te monitoren.

In het kader van Copernicus is ook een taskforce voor cultureel erfgoed⁷⁶ opgericht om de stand van zaken bij de activiteiten op het gebied van cultureel erfgoed te analyseren aan de hand van gegevens en diensten van Copernicus. Zodra de gebruikerseisen waren vastgesteld, werd bevestigd dat *“het leeuwendeel van de huidige producten voldoet aan de vastgestelde eisen”*. Daarnaast kunnen ook activiteiten voor capaciteitsopbouw worden overwogen, met inbegrip van ondersteuning voor de ontwikkeling van vaardigheden en opleiding voor vakmensen en specifieke academische vakken.

Overige activiteiten omvatten:

- Een specifieke testopstelling voor digitaal toerisme en cultureel erfgoed, als onderdeel van Copernicus Demonstrators (aanbesteding), die naar verwachting in 2023/2024 zal worden uitgevoerd.
- In het kader van het initiatief EUSpace4Ukraine is een hackathon georganiseerd (29 juni – 1 juli 2022) waarin ook aanvragen in verband met de bescherming van cultureel erfgoed aan bod kwamen.
- Het User Consultation Platform 2023 zal ingaan op de behoeften van gebruikers en de vereisten voor commerciële gebruikers.

Bovendien loopt er al een analyse om na te gaan hoe producten van Copernicus kunnen worden verbeterd en aangepast, in combinatie met nationale activiteiten en internationale acties (zie bijvoorbeeld de GEO Urban Heritage Climate Observatory Community Activity van Unesco).

Op stapel staande initiatieven

- Copernicusdiensten zullen een bijdrage blijven leveren aan **het in kaart brengen, monitoren en beheren van cultureel erfgoed**;
- ondersteuning verlenen aan de acceptatie van Copernicus op de downstreammarkt met betrekking tot de monitoring en verwezenlijking van cultureel erfgoed door de **behoeften van gebruikers te analyseren en testopstellingen toe te passen**;
- een **uniek toegangspunt tot gegevens** opzetten, met informatie uit alle onderdelen van **Copernicus die nuttig is voor gebruikers van cultureel erfgoed**, dat moet worden geëvalueerd aan de hand van de beschikbare middelen, prioriteiten en lopende nationale en internationale initiatieven.

⁷⁶ https://www.copernicus.eu/sites/default/files/2020-10/CC-2020-37_Copernicus-Cultural-Heritage-Task-Force-Report_0.pdf

P. Uniemechanisme voor civiele bescherming

Beleidskader en belangrijke voorbeelden

Het Uniemechanisme voor civiele bescherming⁷⁷ beoogt “in de eerste plaats de bescherming van mensen, maar ook die van het milieu en van eigendommen, *waaronder cultureel erfgoed*, bij alle soorten door de mens of de natuur veroorzaakte rampen” (artikel 1, lid 2). Het Uniemechanisme voor civiele bescherming coördineert de verlening van bijstand in de vorm van onder meer hulpgoederen, deskundigheid, civielebeschermingsteams en gespecialiseerde apparatuur aan door een ramp getroffen landen, op hun verzoek wanneer hun nationale middelen niet meer toereikend zijn.

Strategische acties en belangrijke voorbeelden

Het Uniemechanisme voor civiele bescherming bestrijkt de hele cyclus voor rampenrisicobeheer en ondersteunt acties op het gebied van preventie, paraatheid en respons. Het Uniemechanisme voor civiele bescherming ondersteunt onder meer inspanningen op het gebied van systemen voor risicobeoordeling, vroegtijdige waarschuwing en monitoring. Via het kennisnetwerk voor civiele bescherming van de Unie worden er opleidingen, oefeningen, uitwisselingen van deskundigen en adviesmissies georganiseerd en gecoördineerd. Het mechanisme hanteert een sectoroverschrijdende aanpak en steunt de uitwisseling van goede praktijken.

Ook financiert het Uniemechanisme projecten op het gebied van cultureel erfgoed in geval van rampen. Het project ProCultHer⁷⁸ (2019-2021) heeft bijvoorbeeld een Europese methodologie⁷⁹ ontwikkeld om de bescherming van cultureel erfgoed tijdens noodsituaties te regelen en de inzet van nieuwe capaciteiten van het Uniemechanisme voor civiele bescherming ter plaatse te vergemakkelijken.

Bij het beantwoorden van verzoeken om bijstand op het gebied van cultureel erfgoed kan het Uniemechanisme voor civiele bescherming de verlening van bijstand in natura (bijvoorbeeld beschermingsmateriaal) en van deskundigheid, onder meer in de vorm van adviesmissies, faciliteren. Als reactie op de Russische aanvalsoorlog op Oekraïne coördineert de Commissie sinds kort haar grootste operatie ooit in het kader van het Uniemechanisme voor civiele bescherming⁸⁰, die ook bijstand op het gebied van cultureel erfgoed omvat, in de vorm van bijvoorbeeld zandzakken, verpakkingsmateriaal voor de bescherming van culturele artefacten en beschermingspakketten voor cultuurgoederen.

Op stapel staande initiatieven

— **de capaciteit verhogen om deskundigenteams op het gebied van cultureel erfgoed en civiele bescherming in te zetten:** de vaststelling van het gewijzigde Uitvoeringsbesluit van de Commissie 2014/762/EU inzake nieuwe kwaliteitseisen voor verhoogde capaciteiten van het Uniemechanisme voor civiele bescherming staat gepland voor 2023.

⁷⁷ <https://eur-lex.europa.eu/eli/dec/2013/1313/oj/eng?locale=nl>

⁷⁸ <https://www.proculther.eu>

⁷⁹ <https://www.proculther.eu/wp-content/uploads/2022/06/PROCULTHER-Methodology.pdf>

⁸⁰ Alle 27 EU-landen plus Noorwegen, Turkije, Noord-Macedonië en IJsland, hebben bijstand in natura aangeboden, variërend van medische benodigdheden tot voertuigen en energie-apparatuur tot materiaal voor de bescherming van cultureel erfgoed. Het materiaal wordt aan de Oekraïense autoriteiten geleverd in het kader van afzonderlijke of gebundelde concrete acties via de logistieke hubs van het Uniemechanisme voor civiele bescherming die zijn opgezet in Polen, Roemenië en Slowakije.

— **de bescherming van cultureel erfgoed bij rampenbestrijdingsoperaties meer zichtbaarheid geven:** het project ProCultHer-Net⁸¹ zal de capaciteiten van de autoriteiten in Europa op het gebied van cultureel erfgoed verder versterken door deskundigen op het gebied van civiele bescherming en cultureel erfgoed in heel Europa met elkaar in verbinding te brengen.

4. CONCLUSIES: DE WEG VOORUIT

Culturele maatregelen spelen een belangrijke rol bij het uitstippelen van beleidsprioriteiten en -acties voor duurzaamheid, onder meer in diverse EU-beleidsmaatregelen en -programma's. Om het potentieel van culturele maatregelen in, voor en als duurzame ontwikkeling en de rol van de culturele sectoren volledig te ontsluiten, moet de versnipperde verdeling van op duurzame ontwikkeling gerichte culturele maatregelen over vele verschillende beleidsterreinen worden aangepakt.

In het verslag van de OCM-groep inzake de culturele dimensie van duurzame ontwikkeling dat op 20 september 2022 is gepubliceerd, wordt benadrukt dat in deze “stormachtige tijden” – waarin de relatie tussen natuur en mens voortdurend wordt bedreigd door toenemende onevenwichtigheden en ongelijkheden – de “culturele moed om te veranderen” het best mogelijke antwoord is van beleidsmakers. De EU heeft een enorme kans en een enorme verantwoordelijkheid om dit proces van het aanboren van het (onderbenutte) potentieel van cultuur aan te sturen. Dit verslag draagt bij tot het bezinningsproces door bewijs te leveren voor de bestaande wisselwerking tussen cultuur en duurzame ontwikkeling en voor de noodzaak om deze wisselwerking in de toekomst te versterken.

Zoals vermeld in de slotverklaring van Mondiacult 2022, waar EU-kernacties inzake cultuur en SDG's werden gedeeld, kunnen een gecombineerde benadering van cultuur en duurzaamheid en meer beleidscoherentie tussen culturele maatregelen en strategieën voor duurzame ontwikkeling bevorderlijk zijn voor verschillende niveaus van beleidsvorming in Europa. De verklaring luidt: “*Wij pleiten voor een systemische verankering van cultuur in overheidsbeleid, door middel van de aanpassing van ontwikkelingsstrategieën en -kaders, op internationaal, regionaal, subregionaal, nationaal en lokaal niveau, alsook in het beleid van andere relevante VN-fondsen en -programma's, als katalysator en aanjager van veerkracht, sociale inclusie en economische groei*”⁸².

Daarom is het van essentieel belang om de horizontale benadering van duurzame ontwikkeling om te zetten in een volledig zichtbare betrokkenheid van cultuur en creativiteit als drijvende krachten achter ontwikkeling. Collectieve inspanningen om mondiale uitdagingen zoals de beperking van de risico's van klimaatverandering of de Europese Green Deal en de doelstellingen van de Agenda 2030 aan te pakken, moeten in sterke mate gestoeld zijn op cultuur teneinde nieuwe menselijke gedragspatronen te benutten, gendergelijkheid door middel van culturele participatie te bevorderen en de toegang tot culturele kansen te verbeteren via innovatieve praktijken of processen met meerdere belanghebbenden.

De combinatie van door cultuur aangestuurde innovatie met op duurzaamheid gerichte investeringen en adaptieve reacties op baanbrekende maatschappelijke veranderingen in tijden van crisis, moet centraal staan in nieuwe beleidskaders om de culturele beleidsvorming op meer strategische, samenhangende en doeltreffende wijze opnieuw vorm te geven.

⁸¹ Meer informatie over het project is te vinden op het onlineplatform van het kennisnetwerk voor civiele bescherming van de Unie <https://civil-protection-knowledge-network.europa.eu/union-civil-protection-mechanism-projects>.

⁸²

https://www.unesco.org/sites/default/files/medias/fichiers/2022/10/6.MONDIACULT_EN_DRAFT%20FINAL%20DECLARATION_FINAL_1.pdf

Een nieuwe aanpak ter versterking van het strategisch EU-kader voor cultuur, zoals voorgesteld in het verslag van de Commissie over het werkplan voor cultuur 2019-2022 en zoals opgenomen als initiatief in het nieuwe werkplan van de EU voor cultuur 2023-2026, kan een eerste stap in deze richting zijn. Een nieuw strategisch EU-kader zou voor meer beleidssamenhang en -consistentie zorgen en zou de verbintenis om de Agenda 2030 te verwezenlijken tot een van zijn overkoepelende beginselen moeten maken, om op die manier aan te sluiten bij de ambities van de verklaring voor cultuur van Mondiacult 2022, waarin wordt verzocht om een krachtiger overheidsbeleid en intensievere internationale samenwerking op het vlak van cultuur.